

presbyterium

UADERNS

DE

ASTORAL

7

agost 1970

SUMARI

PRIMERA PLANA

- Una certa expectativa 1
Diplomàcia o llibertat. 4

QÜESTIONS

- La J.O.C., una oportunitat perduda ? . . . 7
Rafael Hinojosa
Sobre la pastoral infantil 15
J. M. Totosaus
Divagacions entorn d'un vell problema . . 26
Jordi Garcia Clavell
A propòsit dels cants litúrgics. 36
Climent Forner

TEMA

- Línies del tractat teològic sobre la Revelació
a la llum de la «Dei verbum» 40
Jordi Piquer

TESTIMONI

- La fe és més gran encara 48

ANTOLOGIA

- Jaume Collell i Bancells 55
Josep Junyent

L'ESPECTADOR

- « La veritat » 75
Joan Argenté

QUATRE VENTS

- Dues cartes a propòsit de l'Isolotto . . . 78

primera plana

Una certa expectativa

L'Assemblea Plenària de l'Episcopat espanyol va fer públic el 12 de juliol, un comunicat sobre *l'Església i els pobres*, com resultat de les reunions celebrades els primers dies de juliol. Tractar aquest tema en la doble direcció de la pobresa, com a testimoni de fe en els cristians i en l'Església, i de la solidaritat i ajuda en relació al món dels qui en pateixen (en l'aspecte cultural i educatiu, en l'aspecte dels béns materials i en la dimensió social i cívica) és tocar certament un tema de fons, viu, importantíssim, un tema evangèlic en el sentit més fort de la paraula. I intentar de tractar-lo «no

en abstracte, sinó de cara a la nostra existència quotidiana i a les circumstàncies socials i religioses d'aquesta Espanya i d'aquesta Església del 1970», com diuen els mateixos bisbes, és proposar-se, agafar el "toro per les banyes".

El document consta d'un esquema i d'unes divisions en punts, encertades i il·luminadores. El llenguatge clar i planer, que empren els bisbes en aquesta ocasió, acosta el document a una gran majoria de lectors. Cobren molt valor moral una sèrie d'afirmacions en ordre a reconèixer honestament les deficiències, les greus imperfeccions i els pecats en l'Església i en la societat, juntament amb alguns desigs expressats, com a conseqüència d'aquestes constatacions. I sobretot la manifestació d'uns propòsits que afecten a llur vida personal, com a cristians i com a pastors de l'Església, infon un to humil i fraternal al document, a la vegada que compromet fortament els seus autors.

De moment ha quedat molt clar que el document no ha agradat a aquells que defugen tota explicació que tendeix a ser objectiva i realista de les situacions de pecat i deficiència en l'Església i en la societat, i que, per tant, exigeix un canvi de mentalitat i d'actuacions.

Per tot això, aquest comunicat pastoral dels bisbes crea una certa expectativa en els altres membres de l'Església. Si tots aquests trets esmentats representen quelcom viscut i assimilat pels bisbes en aquest moment, es pot esperar una gran renovació en l'Església, en el paper i la figura dels bisbes de les nostres diòcesis, i en la relació de l'Església i la societat civil.

Però aquí neix un greu interrogant. El document explica bé que és un deure dels cristians i de l'Església això de ser pobre i d'estar amb els pobres, al mateix temps, que, amb paraules veritablement apostòliques, ens exhorta i desitja que ho fem. En canvi, en els passos on el document no vol quedar-se en això sol, sinó

que a la vegada vol començar a constituir-se ell mateix, pràcticament, en un fet de pobresa i d'estar amb els pobres, esdevé vague, perplex, poruc, tal vegada poc convençut. En aquest moment, no es pot dir que la paraula dels bisbes, explicant-se, realitza ella mateixa allò que explica: és més aviat discursiva que no pas reveladora.

¿No ve precisament d'aquí l'alarma i el temor que, per part de l'episcopat i dels bisbes en particular, no s'anirà més enllà d'un document, no executat després i àdhuc desmentit potser per les obres? ¿No ve d'aquí que costi de prendre's seriosament allò que hi ha de positiu en el comunicat, perquè hom sap massa per l'experiència d'aquests anys, que en despertar del somni, el desencís és molt amarg? Per això, és normal, o almenys en certa manera comprensible, que el document causi poc entusiasme, o àdhuc irriti, a aquells sectors de cristians que en aquests moments tenen una gran desconfiança en relació amb els bisbes.

De tota manera, és ben cert que si el tema, objecte del comunicat dels bisbes, ens convé a tots, a tots ens va malament. Començant pels mateixos bisbes i passant per tots els cristians, laics i preveres, a tots ens exigeix una forta conversió, a fi d'esdevenir testimonis de pobresa i solidaris dels pobres. Hi ha molt camp per córrer entre nosaltres en aquest punt, àdhuc entre aquells que de paraula i criteri es mostren avançats: quan s'arriba a aquest tema en pla de concretar en la pròpia vida i en el compromís en la societat i en l'Església, es gira full ràpidament... Qui estigui net de culpa que tiri la primera pedra!

En fi, posats en la nostra situació pastoral actual, creiem que servir la intenció profunda del comunicat pastoral de la XII Assemblea plenària de l'Episcopat, és un deure de tots. Tota altra actuació pastoralment és estèril i poc comunitària. Tots quedem compromesos pel document episcopal: els bisbes a complir els seus

nous propòsits manifestats públicament. I cadascú en el seu àmbit: els consells presbiterals, els sectors i equips pastorals, les institucions religioses i de l'Església, les parròquies, etc...

En aquesta línia, un gran nombre de cristians —molts d'aquests mateixos que van rebent fruits positius, per a llur fe i llur vida cristiana, de la renovació litúrgica, promoguda amb zel i constància pels pastors—, necessiten una intensa mentalització sobre els punts i orientacions del document de l'Episcopat. Cal esperar que els pastors es dedicaran amb idèntic zel i constància a aquesta tasca. ¿O bé estan disposats a donar la raó a aquells que diuen que la litúrgia, rai, no compromet... àdhuc quan s'hi insereixen homilies fortes o pregàries i cançons molt sentides?

Per tot això, doncs, aquest document dels bisbes està destinat a tenir una gran repercussió pastoral. Amb l'esforç de tots, pot ser una gran ocasió de caminar passos endavant en la renovació d'aquesta Església nostra de l'any 70.

Diplomàcia o llibertat

El dia 1 de juliol d'aquest any va néixer al Vaticà un fet ple d'esperances, que després havia d'experimentar un desenllaç notablement gris: Pau VI va concedir una audiència a tres leaders del moviment de llibertat en la lluita contra el colonialisme de Portugal. Neto, Cabral i Dos Santos en foren protagonistes: es trobaven a Roma amb motiu d'una conferència de so-

lidaritat amb els moviments de resistència de les colònies portugueses.

El gest del Papa, que prescindia de les repercussions diplomàtiques i desafiava les interpretacions exclusivament polítiques, va ser rebut amb plena satisfacció pel Tercer Món i comentat elogiosament per molts homes de bona voluntat que hi advertiren la presència d'un sentit religiós. Perquè com a acte substancialment religiós hom interpretava l'acolliment del Papa a tres leaders d'un moviment dels pobres que cerquen llibertat. Religiós perquè l'audiència suposava un abandonament dels sofismes polítics recolzats exclusivament en la força del poder establert. Religiós perquè explicitava el reconeixement que l'Església, més enllà de les relacions diplomàtiques de la Santa Seu, té la seva lògica interna, gràcies a la qual, davant d'un món paralitzat per les injustícies, pot pronunciar la paraula profètica de Pere: «Aixeca't i camina».

«El gest del Papa —comentava Raniero La Valle al diari «La Stampa» del dia 17 de juliol— havia estat grandios, perquè, superant les prudències diplomàtiques, col·locava l'Església sobre el risc de l'Evangeli. No era un gest polític —certament hom no podia interpretar-lo com un recolzament de la revolta armada—, sinó religiós. Religiós no vol dir estrany als sofriments i a les lluites dels homes sobre la terra; ni vol dir tampoc neutral i agnòstic amb relació a les realitats humanes i a la política. Religió és participar amb els homes, i esdevenir signe de contradicció i de judici, com ho diu sant Pau: "l'Esperit ho judica tot". El gest del Papa en la mesura en què era religiós, és a dir, segons l'esperit, cridava a judici la política.»

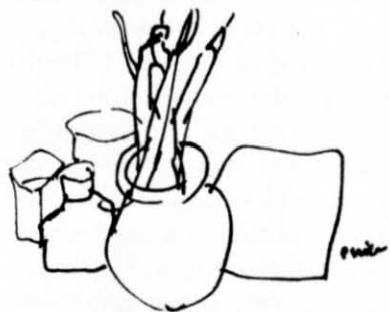
«Evidentment —continua dient Raniero La Valle—, el gest era políticament equivocat si la política de l'Església consisteix a mantenir a qualsevol preu bones relacions amb els poderosos de la terra; però era religiosament preciós si la religió consisteix, com ho ve a

indicar sant Jaume, a donar als oprimits "la notícia que són els predilectes del Regne de Déu, i per tant hostes d'honor a la casa del Pare". És evident que un anunci com aquest comporta un preu, per a aquell que el fa. Precisament per això, l'acte del Papa havia suscitat una enorme repercussió en tot el Tercer Món».

Però...! La claredat del gest va quedar, després, entelada. La reacció disgustada i enèrgica del govern de Portugal va provocar una nota diplomàtica de la Secretaria d'Estat del Vaticà. I, malgrat el seu equilibri, la força del primer testimoniage va quedar notablement compromesa. Venia a ser com si el profeta comencés a donar justificacions i explicacions, a demanar disculpes...

Hom no sap fins a quin punt les relacions diplomàtiques són necessàries per a garantir la llibertat de l'Església en alguns indrets. Ara: si esdevenen un lligam per a l'Evangeli mereixen d'entrada la desqualificació.

En resum: el gest del dia 1 de juliol manifesta una actitud: enhorabona. Les relacions diplomàtiques n'han entelat la claredat. ¿Com trobar doncs els camins de l'autèntica llibertat de l'Església?

qüestions

La J.O.C., una oportunitat perduda?

Han passat vint-i-cinc anys d'ençà d'aquells grups inicials de la J.O.C. de la postguerra que comencen a aparèixer a Barcelona i a altres viles catalanes a partir de l'any 1945. Vint-i-cinc anys i una llarga història, sobre la qual comença a ser hora d'obrir un debat públic per tal d'incorporar-la al nostre patrimoni col·lectiu. No s'hi val de dir sumàriament —com se sent d'ací d'allà— que l'hora dels moviments especialitzats ja ha passat. Cal interrogar-se més fonament i estudiar què ha passat durant tot aquest temps. Fa uns mesos Josep M. Totosaus iniciava aquesta reflexió en un pla més

general a "Qüestions de vida cristiana" (n. 48). Rafael Hinojosa, antic president diocesà de la J.O.C. de Barcelona, la reprèn des del seu angle específic, amb l'esperança que d'altres hi diguin també la seva: "Molts problemes que toco en aquest article haurien de ser contrastats amb altres criteris. Jo insinuo, més que no explico, la meua experiència i el meu problema. Tant de bo iniciéssim un debat per a cercar la llum entre tots. No parlo de la J.O.C. actual perquè en desconec la situació". Les planes de PRESBYTERIUM/QUADERNS DE PASTORAL recolliran amb alegria les col·laboracions que ens siguien enviades.

Els inicis

La J.O.C. —Joventut Obrera Cristiana— arribava al nostre país cap als anys 48-50, amb el nom de J.O.A.C. —Joventut Obrera d'Acció Catòlica—. Abans, durant la República, n'havien existit uns grups inicials, dins la Federació de Joves Cristians de Catalunya, que desaparegueren amb la guerra civil. La «A» de la J.O.A.C. havia estat intercalada autoritàriament per la Jerarquia Espanyola a fi de «desestrangeritzar» el moviment jocista, perquè temia una invasió d'idees revolucionàries que perjudicarien la sana tradició del nostre país. Hom veia venir el perill d'una joventut obrera amb uns mitjans d'apostolat diferents dels establerts i tradicionals de la «nostra» joventut d'Acció Catòlica: amb les seves concentracions en massa per sortir a rebre el capellà nomenat de nou, o per anar a la processó del Corpus, o per fer un acte de consagració al Sagrat Cor, o per anar a sentir els sermons de Quaresma, o...

Sobre això, el Sr. Bisbe Consiliari Nacional de l'Acció Catòlica Espanyola, Mons. Zacarías de Vizcarra va escriure un article titulat «Autonomía y extranjerías» (*Ecclesia*, 14.11.53, pàg. 13) al qual pertanyen aquests paràgrafs: «La tendencia, demasiado extendida en algunos medios, de admirar excesivamente lo extranjero y des-

estimar exageradamente lo nuestro, está produciendo daños que conviene cortar a tiempo, para reducir a sus justas proporciones las ventajas que pueden reportarnos los contactos internacionales... «En España no pueden ser miembros de la J.O.A.C. los adheridos a entidades socialistas o neutras. Estos, y cualesquiera otros jóvenes, por más alejados que estén de la Iglesia y de las prácticas cristianas, si no suponen un peligro de contagio para los demás, pueden ser admitidos en las diversas escuelas, actos público, servicios caritativos, profesionales, culturales o recreativos que organice la J.O.A.C, pero no hasta el punto de llegar a formar parte de los soldados del ejército joacista, a los cuales el artículo 7 de nuestros Reglamentos Generales de las Cuatro Ramas, exige, entre otras cosas, ser católicos prácticos y no estar inscritos en asociaciones cuyos programas o tendencias no se conformen con el espíritu de la Iglesia». Més endavant el prelat insisteix: «Pero ya es hora de reflexionar si tales «extranjerías» son razonables y justificadas y si no sería mejor para el bien común impulsar de común acuerdo un poderoso movimiento obrero genuinamente español, en la forma que ha creído conveniente la jerarquía eclesiástica».

Un any després, el 27 de març de 1954, Mons. Vizcarra encara insistia en la seva teoria de «desestranjerizar» la J.O.A.C., amb un altre article publicat a l'esmentada revista (pàg. 6): «Cuando tengan los joacistas alguna idea internacional luminosa que proponer a la Federación o algún servicio internacional que pedirle, pueden escribir, con el beneplácito de la respectiva autoridad jerárquica y por intermedio de la Comisión Nacional correspondiente, a la Srta. Margarita Fiévez...»

Aquests articles i un discurs —del qual parlaré després— del Sr. Bisbe-Consiliari (q.e.p.d.) eren d'agrair perquè, si nosaltres haguéssim estat intel·ligents i no tan idealistes, ens haurien permès de comprendre amb quina visió més estreta era vista la J.O.A.C. i n'hauríem pogut intuir el futur. Els articles tenen, això sí, el valor de ser molt sincers...

Els bisbes, en general, van mirar d'evitar la J.O.C. a tot arreu on pogueren, no dedicant-li sacerdots, o dedicant-ne un de sol per a totes les branques de la joventut, amb la confusió consegüent

d'idees i de mètodes... De tota manera, la J.O.C. aconseguí de suprimir aquella «A» que la diferenciava del moviment internacional, en el seu Consell Nacional de Valladolid, el 1955. En realitat la Jerarquia no va fer sinó reconèixer un fet consumat, ja que els jocistes havíem suprimit pel nostre compte la famosa vocal que molestava tothom per la seva significació.

Però la jerarquia —salvades honorables excepcions— continuà mirant la J.O.C. com un moviment estranger, poc ortodox. Més endavant en dirien un moviment «temporalista». S'equivocaven de mig a mig, perquè els jocistes d'aquella època només volíem servir l'Església i, a través d'ella, la classe obrera, a la qual pertanyíem per condició i per vocació.

Jo vaig conèixer la J.O.C. l'abril del 1954, per mitjà d'un jocista que venia al Somorrostro (barriada de barraques de Barcelona, avui gairebé desapareguda), on jo vivia. Allí ens iniciàrem uns quants xicots en el moviment fundat per Cardijn. Després, sense deixar el meu grup del Somorrostro, vaig passar a la secció de la Barceloneta, per tal d'aprendre més ràpidament la tècnica de la revisió de vida obrera i ajudar, així, més bé els jocistes del meu barri. Era el temps que la barriada barcelonina de Sants comptava amb un grup d'excel·lents militants jocistes, ja veterans, alguns dels quals havien assistit a la concentració de Brussel·les, el 1947. Havien visitat el bressol de la J.O.C. i el seu fundador Cardijn, el qual els havia electritzat amb la seva paraula. Aquests jocistes havien anat estenent la seva acció i així van sortir grups a la Barceloneta, al Clot, a Terrassa, a Sabadell... Uns quants sacerdots es van posar a treballar en aquella J.O.C., d'amagat dels seus superiors, però amb una gran donació i una gran estima.

A la resta d'Espanya passava el mateix. El moviment jocista s'anava estenent per tota la pell de toro amb una rapidesa i una força considerables: Biscaia, Guipúscoa, Madrid, Sevilla, València, Astúries, etc., conegueren aviat l'acció dels jocistes espanyols. En tots aquests indrets sortien sacerdots, molt d'ells procedents dels famosos grups de Jesús Obrer de Comillas i d'altres seminaris, i seglars provinents dels ambients obrers disposats a iniciar-se en el mètode jocista. Existia una *Comisión Nacional* composta per joves obrers, elegits pels seus companys d'una manera totalment demo-

cràtica, que deixaven la ciutat, l'ofici, la família, la promesa, els amics... i es comprometien a passar quatre anys a Madrid, com a membres d'aquesta Comissió, amb la missió d'impulsar i estendre la J.O.C. pertot arreu.

La lluna de mel

Els jocistes visquérem una etapa (1955-1960) de lluna de mel. Malgrat totes les dificultats, els problemes de família, la manca de consiliaris amb dedicació plena, la incomprensió de la jerarquia, la vigilància constant del poder civil, l'estretor econòmica, les nostres mateixes deficiències personals... malgrat tot, dic, la J.O.C. avançava en tots els terrenys. El 1957 tingué lloc una concentració mundial a Roma, en la qual Pius XII animà els milers de jocistes arribats de tot el món per a manifestar la nostra adhesió al Papa. Aquesta actitud de Roma va fer que molts bisbes es tornessin més tolerants. Hi hagué una mica de distensió en les relacions Jerarquia-J.O.C. que facilità l'extensió del moviment i permeté als sacerdots de treballar amb més dedicació al moviment. Nosaltres arribàrem de Roma plens d'entusiasme i decidits a tirar endavant contra tot i contra tothom.

Més endavant aconseguírem de realitzar un congrés de joventut, el primer d'aquesta mena que tenia lloc a Espanya. Portàrem a Madrid vuit o deu mil joves obrers de tot Espanya i, a més d'uns quants dirigents internacionals, va venir Cardijn, el nostre fundador. També hi assistiren bisbes espanyols i rebérem missatges del cardenal primat i del Vaticà. Recordo bé com els dirigents havíem treballat fins a l'esgotament físic. Quants viatges, i quina manera de viatjar, per a animar les diòcesis a enviar delegats al Congrés! Quantes visites a bisbes per a demanar suport moral i econòmic! Quantes reunions, fins a altes hores de la nit, perfilant els més petits detalls! Els jocistes que llegeixin aquestes ratlles i vagin participar en la preparació d'aquell Congrés saben que deixo sense comentar moltíssimes dificultats de tota mena. Esperàvem que el

Congrés serviria perquè la jerarquia, seguint el Papa, es posés definitivament al costat de la J.O.C., que, en definitiva, només pretenia portar l'Evangeli als joves obrers. El Congrés va tenir un èxit total davant els joves obrers, però la jerarquia, en conjunt, va seguir tan indiferent com abans. Recordo que el que més em va doldre personalment (i em consta que als meus companys de la *Comisión Nacional* també) va ser el discurs de Mons. Zacarías de Vizcarra (q.e.p.d.). Ens pensàvem que davant de tants joves obrers no tindria més remei que rendir-se a l'evidència, entusiasmar-se i felicitar-nos per l'èxit. Però no va ser així. El Bisbe-Consiliari assistí a un dels actes i ens adreçà la paraula recordant-nos unes anècdotes que havia viscut i que feien referència a unes «mongetes»... Acabà el discurs donant-nos consells paternals a fi que fóssim «bones persones», i res més. Quina gran oportunitat es va perdre en aquest acte! He de retre homenatge, en canvi, a la figura del cardenal primat, Mons. Pla i Deniel. Com ens va ajudar sempre! Va mantenir, durant molt de temps, la nostra fe en l'Església. Gràcies a les seves gestions contínues podíem continuar vivint a desgrat de l'oposició de tants sectors interessats en la desaparició de la J.O.C.

El dilema

Fidelitat a l'Església o a la classe obrera?

A mesura que els problemes obrers del país anaven prenent envergadura: pla d'estabilització, acomiadaments d'obrers com a conseqüència dels reajustaments empresarials, sous baixos amb minva del poder adquisitiu, emigració en massa a Alemanya, a França, a Suïssa... es posaria en evidència la contradicció entre doctrina i praxi en l'Església. Els jocistes, encarnats en la classe obrera, sofríem en la pròpia carn tots aquests problemes i, perduda la fe en les institucions públiques, especialment en els sindicats oficials, giràvem la mirada a la jerarquia, sol·licitant una definitiva presa de posició que constituís un suport doctrinal a la nostra ac-

ció i un advertiment seriós als poders públics, els quals, tot i anomenar-se catòlics, no semblaven tenir en compte la dignitat de la classe obrera i descarregaven sobre seu tot el sacrifici d'una economia mal dirigida.

Però aquesta presa de posició no va arribar, tot i els informes alarmants que contínuament facilitàvem als membres de l'Episcopat. Hi hagué, sí, alguna declaració teòrica, però no una posició concreta ni una actitud personal de solidaritat amb els obrers. En canvi, les autoritats civils sí que van actuar. Tots els dirigents nacionals vam ser visitats i interrogats amablement pels funcionaris pertinents. Després van venir la multa al President nacional de la J.O.C., a Bilbao, i les detencions de jocistes en diverses ciutats, acusats de pertànyer a grups temporalistes. De tant en tant ens segrestaven el periòdic «Juventud obrera» fins que, ofegat, deixà de publicar-se. Els bisbes feien molta atenció als informes que els arribaven de diferents ministeris i dubtaven del que fèiem nosaltres. Plovien acusacions, en alguns sectors, contra la J.O.C. Era posat en dubte que realitzéssim una tasca apostòlica. Se'ns va acusar de coses que mai no ens havien passat pel cap. Quins temps! Aleshores al jocista, i més encara al dirigent, se li va plantejar un dilema dramàtic: ser fidel a l'Església, que ens girava l'esquena, o ser fidel a la classe obrera, que ens reclamava per a treballar en la seva alliberació.

Sempre havíem dit que, essent fidels a l'Església ho érem, **alhora**, a la classe obrera. Quantes vegades els nostres consiliaris ens ho havien repetit en els recessos espirituals! Però davant els fets d'indiferència de la jerarquia, davant els problemes concrets de la vida obrera i davant la desesperança de veure com érem controlats per una banda i per l'altra, els jocistes vam anar descobrint més autenticitat en la classe obrera, més anhel de justícia, més desig d'estimar els germans, més esperit de sacrifici, de debò i sense retòrica ni discursos, i es va anar perdent la fe en l'Església i augmentà la nostra donació a la classe obrera a través d'organitzacions purament obreres. Els dirigents jocistes que havíem deixat la família, els amics, etc., per a dedicar-nos a servir la J.O.C., moviment d'Església entre els obrers, sortíem molt mal parats de la nostra experiència... Ens hem convençut que vam ser utilitzats

per la jerarquia amb vista a uns objectius que no eren els de l'evangelització dels nostres companys. Vam ser realment estafats i, encara pitjor, ens vam fer còmplices d'aquesta estafa moral davant els nostres companys, als quals presentàvem una imatge de l'Església que no responia a la realitat. Vam dir a milers de joves treballadors que a través de l'Església podien arribar a l'alliberació de la classe obrera i que aquest era l'únic camí segur (on els altres posaven només eficàcia nosaltres hi posàriem, a més, amor) i després descobrírem per experiència pròpia que ens havíem equivocat rodonament.

La dispersió

Vingué, doncs, la desil·lusió. I amb ella la dispersió d'un gran nombre de jocistes. Molts dirigents se'n tornaren a casa seva amb un veritable sentiment de frustració; després de tant de temps dedicat a la J.O.C., el nostre esforç no havia servit de gaire. La J.O.C. ens havia sensibilitzat davant els problemes obrers, però aquest mateix moviment ens havia descobert el desinterès jeràrquic envers aquests problemes. Això provocà un conflicte intern dins la persona de cada jocista conscient. Havíem pres l'Evangeli amb molta seriositat, havíem volgut sofrir amb qui sofreix, cercar solucions als problemes obrers i, al capdavall, resultà que això de voler viure l'Evangeli entre els pobres ens enfrontava amb l'Església jeràrquica. La conseqüència va ser quedar-ne fora.

Molts dels jocistes que abandonàrem el moviment entre 1962 i 1966, hem renunciat a tot contacte amb una Església compromesa en unes estructures que van contra la classe obrera. (I el més curiós és que jo, per exemple, personalment, no he deixat de pensar catòlicament i cerco solucions evangèliques als problemes que se'm presenten). Ara molts antics jocistes van a la recerca de solucions a la problemàtica obrera, a nivell purament sindical, econòmic o polític. D'altres han sucumbit a la societat de consum i viuen de cara al propi confort o ofegats pels propis problemes.

Encara podria fer-se alguna cosa si...

Sí, jo crec que el sacrifici de tants centenars de joves obrers que havíem cregut en l'Església i hem estat decebuts, ha tingut, si més no, dues coses positives: a) n'han sortit molts militants obrers amb un sentit molt alt de l'honradesa, de la solidaritat, de la donació, de la justícia, els quals ara treballen per l'emancipació de la classe a què pertanyen; b) l'actitud dels jocistes ha estat una crida a la mateixa Església perquè sigui més autèntica. Hem creat en la consciència de molts sacerdots la necessitat de ser profundament honrats a l'hora d'apropar-se als obrers. Hem coincidit amb el Concili en la necessitat que té l'Església d'entonar un «mea culpa». Si l'Església fos capaç de despullar-se de tot allò que té de superflu i realment es comprometés a ser pobra, evangèlicament parlant, si la jerarquia fos capaç d'escoltar la clerecia jove i els seglars que confien en ella, potser encara tindria una oportunitat d'apropar-se als obrers.

Rafael Hinojosa (Barcelona)

Sobre la pastoral infantil

Què fer amb els infants? El tema es presenta continuament a l'atenció de l'Església, en particular dels pares i els pastors. És un tema debatut, darrerament, entre nosaltres, a partir sobretot de la catequesi, en franca embranzida, i de la seva relació amb l'escola; però també, i de sempre, a l'interior de l'escultisme, pràcticament l'únic moviment que treballa amb infants i adolescents, d'una manera —cal dir-ho— cada cop més problematitzada. En aquest

article mossèn Josep Maria Totosaus ens convida a un aprofundiment d'aquesta qüestió a partir de tres fets importants: la liquidació de la cristiandat i l'entrada progressiva en la ciutat secular, la primacia de l'opció cristiana adulta sobre què les nostres comunitats han de recolzar més i més cada dia i la valoració creixent de la llibertat individual, una dada de l'edat moderna potser no suficientment assumida en la teologia sacramental. L'autor conclou demanant un replantejament a fons de la nostra praxi pastoral.

Darrerament el tema de la Pastoral infantil ha tornat a ocupar les preocupacions de molts. Així, per citar només uns exemples, Mossèn Manuel Tort, director del Secretariat de catequesi del bisbat de Barcelona, publica a «Hoja Diocesana» una columna setmanal, des del mes de maig, sobre pedagogia de la fe i hi parla exclusivament de pastoral infantil en una perspectiva pràcticament metodològica. Després ha vingut el número monogràfic de «Delta» (o «Quaderns d'Orientació familiar», com se'n diu ara: el número 38, del mes de juny), dedicat enterament al tema de catequesi i escola, que, pel seu títol, potser faria esperar més del que dona. Ha seguit el número d'estiu de la «Circular de Pastoral litúrgica», del mes de juliol, que dedica una bona part a les misses d'infants. I, finalment, l'article de Jaume Patrici Sayrach a «Correspondència» (també del juliol) toca tangencialment la qüestió, parlant de la sacramentalització.

Haig de dir que la Pastoral infantil m'ha ocupat de fa molts anys, des d'aquelles colònies de vacances i aquells moviments d'infants, inspirats en els «coeur-vaillants», dels anys 50, tot just estudiant d'allò que al Seminari en dèiem candorosament Filosofia. Va venir després la Catequesi i les mares-catequistes. Darrerament la qüestió m'inquieta en un sentit més global i diria que més profund: en el mateix plantejament. Em sembla que hi ha una única manera d'abordar-la com cal: situant-la en el context general de l'Església en el moment actual.

M'explicaré. Una Pastoral infantil suposa una pastoral adulta,

com uns nens cristians suposen uns adults cristians i unes comunitats cristianes infantils (?) suposen unes comunitats cristianes adultes. Per això no és lícit de desvincular una cosa de l'altra, sobretot quan es tracta del seu plantejament general. Ni és lícit d'escriure avui sobre Pastoral infantil desconeixent pràcticament els importants canvis esdevinguts en la comunitat cristiana adulta. Altrament ens exposem a continuar epilogant a partir d'unes situacions totalment inexistents, amb què tot el que anem dient i raonant resta com una construcció en el buit, per manca de pilars que l'aguantin.

Em sembla que hi ha tres fets indiscutibles que cal tenir en compte abans de plantejar la Pastoral infantil pròpiament dita.

L'acabament de la cristiandat

Que l'Església ha viscut en situació de cristiandat i que les seves estructures pastorals s'han afaïçonat durant segles en aquesta situació és cosa que no cal detenir-se a explicar. M'interessa però notar el que comporta per a la Pastoral infantil.

Una Església de cristiandat descansa en la realitat (o en el miratge) d'un poble cristià; és a dir d'una equació entre comunitat humana i comunitat cristiana. No vull ara fer-ne la crítica ni establir la distinció entre societat cristiana (és a dir, muntatge més o menys estructural i oficial) i poble cristià (és a dir, autènticament cristià en les seves expressions). Aquesta equació es donava en països catòlics i en països protestants i era transportada artificialment als països de missió, si més no pel que feia a l'ideal a aconseguir i a la imatge de l'Església (i, en conseqüència, de la Pastoral) que influïa com un model en tota l'actuació dels missioners.

I bé: un poble cristià té, evidentment i per definició, uns fills cristians: els infants són doncs introduïts en l'Església, des del **primer moment, pel baptisme** i són educats en l'Església, donant per suposat (les excepcions són vistes com a rareses i vénen, doncs, a confirmar la regla) que han de ser cristians de grans. Els sub-

jectes d'aquesta pastoral infantil són clars: els fills d'aquest poble cristià; el seu objectiu també ho és: educar-los en l'Església; el seu terme —l'adult cristià— es dona per descomptat. Però, parlem-ne.

Que l'objectiu de la pastoral infantil sigui, en la cristiandat, d'educar els infants en l'Església és un dir; de fet, i donat que el poble és (almenys suposadament) cristià, l'educació cristiana dels infants es fa, insensiblement, pel simple fet del seu creixement: el poble, que afaïçona els seus fills pels mil conductes de la seva vida social, cristià com és, els afaïçona cristianament. La pastoral infantil, en aquest cas, acompanya, simplement, bo i ritmant-lo, el creixement cristià d'aquells infants, que té lloc a la família (la qual és cristiana), al poble o al barri (les festes i la vida social dels quals són cristianes), a l'escola (la qual és cristiana), al gremi (el qual és cristià). La pastoral infantil s'encarrega d'unes funcions específiques (la doctrina, la preparació als sagraments, la confessió, la missa d'infants, etc.), les quals, d'altra banda, són realitzades en íntima unió amb el mateix poble, de manera que la primera comunió tant és una festa de la parròquia, com de l'escola i el mestre, com del poble sencer.

De fet, la cristiandat és un tot i com a tal actua, per bé que al seu interior es puguin distingir funcions específiques, que pertanyen, més que a l'Església, al sacerdot.

En la cristiandat la qualitat de la pastoral infantil no té, al capdavant, excessiva importància. L'ensenyament de la religió a l'escola, posem per cas, podrà ser molt deficient, memorístic, intel·lectualitzat i poc adaptat als infants; tant se val! En el fons aconsegueix el que perseguia, que no era precisament la formació cristiana dels infants (la qual es realitza a través de la seva progressiva inserció en la vida del poble), sinó la introducció en un vocabulari, unes fórmules i uns conceptes cristians (o, millor, del poble cristià). El mateix podem dir de la primera comunió, de les misses i de les confessions d'infants. L'infant creix cristianament i es va introduint en la vida del poble cristià pels mil engranatges de la seva vida social.

Tot porta a creure, però, que la cristiandat està acabant ràpidament i que ens estem encaminant cap a una Església minori-

tària, de diàspora, que aplegarà, en les seves comunitats vives, uns cristians que viuran dispersos en un món secular. Està desapareixent doncs l'equació fonamental entre comunitat humana i comunitat cristiana, entre Església i poble; la comunitat cristiana no coincideix amb els límits del poble, sinó que aplega els seus membres entre els habitants de la ciutat secular: l'Església esdevé autèntica congregació dels dispersos.

En aquesta situació és evident que la funció específica de la comunitat cristiana és fonamental per a la vida cristiana; la Pastoral adquireix ara una entitat bastant diferent de la que tenia en una situació de cristiandat: d'ella depèn, i només d'ella, el futur de la fe; el que no faci la comunitat no ho farà la societat, cada dia més secularitzada.

Tot això val aplicat a la Pastoral infantil, la qual demana un nou i més seriós plantejament. Ara ja no podem dir, en efecte, que ha d'exercir-se indiscriminadament damunt tots els nens del nostre poble, sinó que haurem de dir que s'ha d'exercir damunt tots els nens que pertanyen a la comunitat cristiana, o, potser millor, que s'imposa una pastoral infantil netament diferenciada: de cara als fills de la comunitat cristiana i de cara als altres. De cara als primers ens semblarà, potser, que es tracta de continuar com fins ara (ja hi tornarem de seguida); de cara als segons, en canvi, es tracta de fer funcionar la inventiva, perquè fa massa segles que teòricament no existeixen infants no cristians. Ara ja no podem dir, tampoc, que, en els fons, la pastoral infantil no té massa importància, perquè la inserció dels nens en l'Església es fa automàticament pel simple procés de la seva creixença; sinó que ens caldrà estar molt atents a la catequesi que fem, a la manera com organitzem les confessions i les misses d'infants, a la preparació de la primera comunió, etc. Una altra cosa fonamental: en una ciutat secular el paper dels pares esdevé cèntric pel que fa a la vida cristiana dels infants; tota pastoral infantil hi haurà de comptar doncs de manera seriosa. I un darrer punt: al costat dels pares (la comunitat familiar) un altre element adquireix un relleu particular, la comunitat d'infants, és a dir, els moviments d'infants: família i moviment d'infants, efectivament, envolten els nostres nens en el període de la seva creixença.

La primacia dels adults

De sempre el cristianisme ha estat cosa d'adults, com la societat. De sempre, també, Església i societat han tingut infants. Per consegüent l'Església és fonamentalment cosa d'adults, però al seu si hi ha d'haver uns espais per a infants. Com les nostres ciutats: estan fetes per a les persones grans, però tenen també escoles, jardins, camps d'esport, etc. per als infants.

Però aquí volia destacar una altra cosa íntimament lligada amb el pas d'una cristiandat a una ciutat secular. És la següent: la cristiandat dóna per suposat que els seus infants seran cristians el dia de demà. Des d'aquesta òptica és pujada la població infantil: tots els infants reben el baptisme i tots són educats cristianament: catecisme, comunió, confessió, etc. L'opció adulta de la fe, en el fons, té poca importància; o, si ho preferiu, no és problematitzada: es dóna per descomptada (tots sabem, d'altra banda, que aquest donar per suposada l'opció adulta de la fe vol dir, més o menys, estalviar-la). Els nens faran com els seus pares: per això hi ha famílies fervoroses, famílies indiferents, famílies anticlericals que es mantenen així d'una generació a l'altra; totes, però igualment cristianes. També es donava per suposada l'opció professional de les noves generacions: l'Anton fa de fuster perquè ja en feia el seu pare, el Lluís és paleta, perquè el seu pare i el seu avi ja n'eren, el Peret serà advocat perquè ja en ve de família.

Aquesta situació s'està acabant. Des del punt de vista professional és evident: ens estem encaminant cap a una societat on l'opció professional serà cada vegada més una opció personal de l'interessat (com l'opció matrimonial). ¿I des del punt de vista cristià?

No és cap secret per a ningú que cada dia són més les famílies que es troben amb greus problemes pel que fa a la fe dels fills que arriben a una certa edat. La tradició es trenca. I això s'esdevé en esposos que havien fet tota una mística de la llar cristiana i de l'educació cristiana dels seus fills. Cada dia més els fills reclamen els seus drets i volen fer ells, personalment, l'opció cristiana. No la volen donar per suposada.

Hem entrat doncs de ple en una situació de pluralisme religiós

a l'interior de la ciutat secular. Cada dia més, en comptes d'aplegar un poble cristià, que ho és per naixença, l'Església aplegarà unes comunitats cristianes que ho són per decisió personal adulta dels seus membres. La fe s'ha convertit en una dada problematitzada, en una opció personal, no exempta de dificultats i de lluita.

Quines conseqüències té això per a la Pastoral infantil?

Una de fonamental: així com en una situació de cristiandat és relativament justificable pujar una població infantil cristiana, donant per descomptat que haurà d'incorporar-se, el dia de demà, a la vida de l'Església, ja no ho sembla tant en aquesta situació secular i de diàspora. Si el futur cristià d'uns infants (la seva situació a l'edat adulta) no es pot donar per suposat, ens cal posar en qüestió la pastoral infantil: no podem pujar aquests infants com si d'adults haguessin d'incorporar-se naturalment a l'Església, quan sabem que això no es produeix amb aquesta normalitat.

Ens caldrà doncs canviar tot l'enfocament de la Pastoral infantil: haurà d'anar orientada a preparar l'opció adulta de la fe. I això de manera explícita. Fins ara, per molt que ho diguéssim, no s'orientava cap aquí (de fet aquesta opció es donava per descomptada). Ara cal orientar-la-hi. I, en conseqüència se'ns imposa una revisió seriosa i un nou plantejament.

Això ens porta a treure totes les conseqüències del que anàvem dient amb massa tranquil·litat i de manera totalment gratuïta: que la vida cristiana és cosa d'adults. Ah sí? I, doncs, ¿per què ens apresàvem a donar el baptisme de seguida, i a fer fer la comunió als set anys, i a ensenyar el catecisme, i a fer anar a missa cada diumenge (o cada dia, als col·legis religiosos), i a fer resar el rosari cada dia, i a fer fer el mes de Maria i el del Sagrat Cor i la novena a la Puríssima? ¿I per què la primera comunió, per exemple, era un punt de referència tòpic per sempre («el día más feliz de la vida»)? ¿I per què aquella tendència arrelada a mirar enrera: quan érem infants i érem bons? Siguem sincers: la Pastoral no partia del principi que la vida cristiana era cosa d'adults; era per a infants, a ells se'ls donava tot: quantitat d'oracions i sagraments; després era qüestió de conservar... Si encara avui, a rel de la primera comunió, se senten comentaris, que fan, si fa no fa: aprofitem

per donar-los el que podem, ja que ens els porten...! I si la vida cristiana és cosa d'adults, ¿per què gastem tantes energies en els infants?

La Pastoral infantil adquireix ara una importància radical, si ha de preparar l'opció adulta: una determinada catequesi massiva, una classe de religió feta pertot, unes misses d'infants obligatòries, etc., poden comprometre seriosament aquella opció adulta. Podem associar el cristianisme, als ulls de les noves generacions, amb unes etapes infantils definitivament superades; podem fer que, en arribar els moments de les grans qüestions humanes (la mort d'un familiar, una malaltia greu, el festeig i el casament, la interrogació sobre el sentit de la vida, etc.) el Cristianisme ja ni entri en consideració. I així, en comptes de preparar l'opció adulta per Crist, haurem preparat unes generacions adultes post-cristianes (o, potser millor, post-cristianitzades, adoctrinades i sacramentalitzades), insensibles per copsar la novetat del Cristianisme, desinteressades per les seves respostes, fetes tanmateix per eixamplar el cor de l'home.

Aquest canvi de perspectiva exigeix un replantejament a fons: no n'hi ha prou de repintar les nostres velles estructures pastorals. Per això quan es defensa l'ensenyament de la religió a totes les escoles amb arguments tan peregrins com és ara aquest: «si l'Església ha de ser present a tots els ambients, si fins i tot els capellans es volen fer presents en l'ambient obrer, i per això entren a les fàbriques i fins i tot en les associacions obreres... ¿com no ens farem també presents en els ambients escolars, pels quals passa tota la població infantil, els joves i els homes de demà...?», un hom té irremeiablement la sensació que li volen esquivar el bulto. No es tracta d'abandonar cap ambient, ni l'ambient obrer ni els ambients escolars; però es tracta de preguntar-se: ¿com ha de ser, avui, la presència pastoral de l'Església en el món obrer i en el món escolar? Així com no admetem sense més ni més qualsevol tipus de presència de l'Església a les fàbriques i als sindicats (exercicis d'empresa, consiliaries oficials...), tampoc no hem d'admetre qualsevol tipus de presència entre els escolars. Els qui raonen d'aquella manera desplacen el problema al terreny simplement metodològic —nous mètodes, nous llibres,

nous sistemes didàctics—, quan el problema és pastoral i ens cal un replantejament pastoral de l'afer. La resta no és sinó repintar velles estructures. Res no n'està immune: ni la gran «troballa» de les mares-catequistes, repintament, sovint, de la catequització i la sacramentalització indiscriminada dels infants.

No es tracta doncs d'abandonar els infants, sinó de dues coses: primera, redistribuir el temps i les energies pastorals, per tal que els infants no s'ho enduguin tot desproporcionadament; segona, revisar la pastoral infantil tenint en compte que es tracta de preparar ja des d'ara l'opció adulta de la fe.

El valor de la llibertat individual

A l'edat mitjana resultava tan natural, suposo, que els pares casessin els seus fills, de criatures o que els destinessin a la vida monàstica o al clergat: la tonsura s'administrava aleshores a totes les edats; avui ens resulta impensable. Per què? Senzillament, perquè el valor de la llibertat individual en les opcions que comprometen tota la vida ha aflorat a la nostra consciència col·lectiva. Qui no s'acordarà a considerar-ho un guany?

I bé, voldria fer-ne una aplicació a la pastoral infantil.

Quan es parla del baptisme d'infants els autors solen adduir que la tradició eclesiàstica més antiga és de batejar els infants fills de pares cristians. La tradició de diferir el baptisme (homes com Basili, Agustí i Ambrós, per exemple, van ser batejats grans) —se'ns diu— a part de no ser la primitiva s'explica per motius que no són un avenç sinó una reculada: s'anava ajornant el baptisme per tal de no comprometre's decisivament i així poder cremar un ciri a Déu i un altre al diable. Més que no pas afavorir una decisió adulta i conscient, es tractava de diferir l'opció per motius ambigus i, doncs, gens constructius: l'home es fa no diferint, sinó optant. El baptisme, d'altra banda, no actua segons els mèrits del qui el rep, sinó que és do de Déu, com va deixar ben aclarit Agustí en les seves controvèrsies antipelagianes: tant el

poden rebre els infants com els adults; més encara: donat a infants posa més de manifest la gratuïtat creadora del do de Déu.

Sense esmenar la plana als historiadors i als teòlegs voldria fer tres consideracions.

La primera, d'ordre teològic: Per molt do de Déu que sigui, el baptisme suposa sempre la fe. El binomi fe-sagrament, sobre què l'Església s'edifica, juga sempre en aquest sentit: de la fe al sagrament. Cal batejar els qui creuen. I si podem batejar els infants és perquè els seus pares creuen i ells, els infants, són continuació dels pares. En ells tot comença, doncs, per la fe dels seus pares, no pel seu baptisme. L'educació cristiana dels infants no arrenca doncs (com massa sovint es diu) del seu baptisme sinó de la fe dels seus pares. Siguin o no batejats aquells, els pares han de transmetre als fills la seva fe; i el baptisme forma també part d'aquesta fe que es transmet: que es faci ara o més endavant és una qüestió disciplinar. De fet l'Església sempre ha estat terminant quant a no batejar els fills de pares pagans; però això nosaltres ho deixem per a les missions...

Aquest punt mereixeria nombroses explicacions i aplicacions, que s'endevinen. Però no era aquí que voldria deturar-me.

Una altra consideració es situa directament en la línia de tot aquest article. És la següent: la situació en què es va produir aquella tradició més antiga (de batejar els infants fills de pares cristians) i la situació en què Agustí va elaborar la seva teologia baptismal no és la mateixa d'avui. Una cosa ha canviat entre altres: la valoració de la llibertat individual, desconeguda pels antics.

Quan, per exemple, Pere va batejar Corneli, «que havia convocat els seus parents i amics íntims» (Ac 10,24) devia batejar no solament les criatures de Corneli, sinó tots els seus servidors i les dones corresponents. Quan es va convertir Clovis, rei dels francs, o Etelbert, rei dels anglosaxons, es va convertir tot el poble franc («la France, fille aînée de l'Église» ve d'aleshores) i tota Anglaterra. Quan es va convertir Recared es van convertir tots els visigots d'Hispania. No es tractava doncs, simplement, del baptisme de les criatures; es tractava d'una realitat més vasta: de tots els qui depenen del cap de casa (o, després, del rei o del cap del poble).

Avui les coses han canviat i el món ha evolucionat, sortosament, cap a una progressiva consciència del valor de la llibertat personal. Avui ja no és possible que els pares destinin els seus fills a la vida monàstica o a la tonsura clerical: es tracta d'opcions adultes. Aquesta nova situació, en què un valor ha aflorat a la consciència social i ha estat incorporat al nostre patrimoni col·lectiu, ¿no demana que es replantegi el baptisme dels infants, sense repetir els mateixos arguments d'Agustí, sinó rellegant-los a la llum de la nova situació, que és la nostra, i en la qual la llibertat individual ha de ser sospesada més que no ho era en temps d'Agustí?

Tercera i última consideració. Aquesta pregunta cal fer-la amb tanta més raó perquè l'opció cristiana es trallada cada dia més a l'edat adulta i perquè els adolescents i els joves comencen a preguntar insistentment (amb raó o sense) per quins set sous se'ls ha «condicionat» (?) sense comptar amb ells, i perquè molts pares cristians comencen també a formular-se, més o menys tímidament, la mateixa pregunta, en sentit invers, és clar.

A part del que puguin dir els adolescents, de manera adolescent evidentment, em sembla que la situació nova de l'Església (unes comunitats no adequades a la comunitat humana, sinó congregades a l'interior d'un món secular, unes comunitats que creixen no vegetativament, sinó per opció adulta) i la valoració creixent de la llibertat individual obliguen a un replantejament aprofundit, tant des del punt de vista teològic com des del punt de vista pastoral, de la praxi corrent de batejar els infants. I no solament pel que fa a la indiscriminació amb què es realitza a les nostres latituds (cosa que caldria corregir decididament) sinó àdhuc tractant-se de famílies cristianes. Noti's que demano només un replantejament i des del doble angle teològic i pastoral. Perquè m'angoixa un cert paral·lelisme: qui sap si, com avui ens escandalitzem (i ens sembla folklòric i típic d'unes cristiandats infantils) que els pares fessin tonsurar de petits els seus fills i els destinessin a la vida monàstica o a la vida clerical, un dia hom s'escandalitzarà (i ho considerarà folklòric i típic d'una cristiandat infantil) que durant tants anys els cristians hagin estat batejats sistemàticament als pocs dies de néixer.

Aquestes reflexions que em faig a mi mateix en la fosca de la

situació actual de la nostra Església (on les grans qüestions pastorals no semblen pas assumides decididament per aquells que ho haurien de fer) les brindo a tots els lectors de PRESBYTERIUM/QUADERNS DE PASTORAL sense afany de dir cap paraula decisiva, sinó amb l'esperança que d'altres hi aportaran el seu punt de vista i que els teòlegs, a més d'escriure llibres voluminosos, plens d'erudició històrica, es decidiran també a il·luminar la nostra situació.

Josep M. Totosaus (Barcelona)

Divagacions entorn d'un vell problema

Un fenomen nou en l'Església és el dels capellans que han abandonat el ministeri: un tema del qual, fa ben pocs anys, només es podia parlar a cau d'orella, almenys a les nostres latituds, i que ara ningú no pot desconèixer ni silenciar. Més encara: res no obliga a creure que es tracti d'un moviment esgotat, ni d'un simple fet anecdòtic, que no convidi a una reflexió ulterior. Per això, en demanar a Jordi Garcia Clavel, de Barcelona, que posés per escrit els seus punts de vista, ens ha semblat que encetàvem un diàleg que a tots ens era prou profitós i que estava en la línia de les noves actituds de l'Església dels nostres dies: no excomunicar ni ignorar, sinó interpretar, escoltar, reflexionar.

Els homes, tots, tendim a projectar el futur afaïçonant-lo a la mida dels nostres hàbits i apetències particulars. Per això no té res d'estrany que hom experimenti un cert desassossec enfront dels fets impensats que modifiquen la direcció de la història en

un sentit no volgut per nosaltres. Quan Sir Winston Churchill va proclamar en certa ocasió aquell «mai no passa res», la sentència no posseïa cap altre valor que el de deixar transparentar les aspiracions íntimes del seu esperit conservador. Però Churchill era, al capdavant, un tipus intel·ligent i en produir-se al continent i a casa seva uns fets nous i decisius que venien a pertorbar els seus anhels de tranquil·litat sabé adaptar-se amb agilitat a les noves circumstàncies. Aquesta anècdota guarda molta relació amb tot el que anirem dient.

L'Església dels nostres dies té plantejats tot un seguit de nous i de vells problemes més importants que el del celibat, per exemple, l'estructura econòmica del Vaticà, la qüestió de la violència, la llibertat d'expressió dins la mateixa Església...

He començat ja a parlar de l'Església i cal que especifiqui que per Església només entenc l'Església; és a dir, el poble de Déu que, sota l'acció de l'Esperit, s'encamina vers la plenitud d'una nova terra, en un grau més o menys conscient, naturalment.

L'Església té, doncs, plantejades unes qüestions més definitives que no pas la del celibat i la dels eventuais, bé que nombrosos, casos dels qui hem cessat en l'exercici del nostre sacerdoci. Vull dir amb tot això que l'Església només estarà en condicions de poder resoldre satisfactòriament aquest problema el dia que el situï dins les seves justes proporcions, abandonant totes aquelles premisses obsessives que podrien visar la qüestió sota unes perspectives desorbitades. Tots plegats correm el risc de divertir o distreure l'atenció dels aspectes més urgents i importants de la problemàtica d'avui centrant-la en matisos i detalls que no ho són tant.

És molt més urgent que els cristians procurem definir-nos d'una vegada, a nivell vital i teòric, i amb un mínim d'acord comú, enfront de les delicades qüestions que el problema de la violència, per exemple, ens planteja cada dia. No s'hi val ni és jugar net —l'expressió és massa dura, però cal que ens entenguem d'un cop per sempre— parlar de violència des de l'angle de «la pau i l'ordre», respectant l'*establishment* capitalista, implícitament almenys, atacant en *concret* les accions violentes dels qui persegueixen un canvi d'estructures, i referint-se només en *abstracte* a l'opressió injusta de la societat occidental dels nostres dies.

Es evident que podríem citar altres exemples. No hi fa res. Calia sobretot fer constar l'aspecte de secundarietat del problema. Ara, doncs, podem encetar el tema d'una manera més adequada.

Abans, però, una premissa

Afermats en tot allò que és immutable (Pare, Fill, Esperit i Poble) hauríem de practicar durant una llarga temporada, tots plegats, l'exercici mental del dubte: relativitzar les coses sempre resulta saludable, sobretot després d'haver viscut cohibits durant tant de temps per tot un respectable seguici de veritats de manual.

Jo proposaria, per exemple, la recitació diària d'aquest paradigma:

Jo dubto del celibat; tu dubtes de la pobresa; ell dubta de l'obediència; nosaltres dubtem de la llibertat; vosaltres dubteu de la llei; ells dubten de l'autoritat.

O si voleu, proposo aquest altre model que ve a ser una combinació equilibrada de fe i d'incredulitat:

Jo crec en la Pobresa i dubto de la pobresa (és a dir, de l'oficial); tu creus en el Celibat, però dubtes del celibat; ell creu en la Llibertat, però dubta de la llibertat (la que practica la *gauche divine*); nosaltres creiem en l'Autoritat, però dubtem de l'autoritat (la de la *droite divine*); etc...

Només a través de l'exercici del dubte arribarem a vèncer el mite de les estantisses veritats oficials que, inconscientment, paralitzen encara les virtualitats del nostre cervell.

La recitació assídua i metòdica dels paradigmes que hem proposat comportaria, almenys, dos avantatges:

a) tots plegats conservaríem una mica més la tranquil·litat i el bon humor, tan indispensables si volem anar sobrevivint una mica cada dia;

b) aquest exercici nobilíssim del dubte racional ens proporcionaria aquell punt de relativització de totes les coses començant

pel mateix dubte. Dubtar del que dubtem seria com una mena d'humilitat de tercer grau. Això vol dir que aquest esperit relativitzador ens permetria de renunciar, a la vegada, a les nostres estimades idees amb un cert aire esportiu tan bon punt aquestes es veiessin desmentides per unes altres de més certes i comprovades.

Una mentalitat jerarquitzadora

Molts sacerdots, normalment amb la permissió deguda, hem abandonat l'exercici del ministeri. Però, ¿per quina raó especial provoca aquesta novetat una certa reacció de nerviosisme en alguns dels fidels? Sembla que després de l'esperit innovador que ha suscitat un Vaticà II, no hauria de ser així; però el cert és que, començant per les nostres famílies i acabant per les llars mitjanament evolucionades, hom experimenta, almenys, un desassossec estrany en topar amb algú de nosaltres.

Si analitzem la història de l'Església, incloent-hi l'últimament viscuda per nosaltres, trobarem que aquesta reacció no té res de sorprenent. La concepció religiosa i catòlica de la nostra societat ha estat basada des de segles en una sèrie de valors intencionadament objectivitzats i, fins bellament, jerarquitzats.

A la base de la piràmide, el cristià individual, solter i «no religiós». Batejat i cridat a ser membre de Crist a través de l'Església, malgrat no viure en estat de perfecció, pot salvar-se i assolir fins i tot la santedat mitjançant el compliment escrupolós dels seus deures d'estat i de treball. Una mica més amunt, els casats. La seva unió ha estat beneïda per Déu i, donant fills al món i educant-los en la fe cristiana, poden igualment santificar-se, tot i que l'amor carnal és més imperfecte que el pur amor a Déu. (Seria molt divertit això no obstant, comprovar amb quants «amors purs» comptarien els cenobis si aquest amor «menys pur i ideal» no fos una de les realitats més substancials de la vida imperfecta de cada dia.) El matrimoni cristià pot aconseguir la santedat si és fidel a

les seves obligacions del propi estat. Després vénen els sacerdots. El seu ministeri és ministeri d'àngels. El poder altíssim de consagrar el cos de Crist excel·leix totes les prerrogatives humanes. El sacerdot posseeix, per tant, la dignitat més gran que pugui donar-se damunt la terra. El seu estat era presentat com un estat de perfecció (encara que el fet que la qüestió no s'hagués solucionat canònicament d'una manera prou satisfactòria neguitejava a més d'un Thils). Per tant, l'ofici del sacerdot era sant i ell havia de ser sant. Per això no es casava; per a lliurar-se completament i única a les ànimes. A continuació la piràmide es feia encara més estreta i elevada: la penúltima porció era l'ocupada pels bisbes (plenitud de sacerdoci, zeladors de la puresa de la fe), i el vèrtex suprem era el lloc innaccessible destinat només al Papa.

Tinguem en compte que, sobretot des dels temps de Trento fins ara, aquesta concepció jerarquitzada ha estat predicada als fidels per activa i per passiva. L'Església ha anat impartint els seus ensenyaments d'acord amb aquest esquema i, com a resultat normal d'aquest adoctrinament, els pares han desitjat que el seu fill ingressés al seminari i el poble cristià, normalment, ha sentit una gran estimació pels seus sacerdots. Cal també dir que les mostres externes d'aquesta estima i veneració no eren, de vegades, tan desinteressades com les paraules volien donar a entendre. Però, en fi, per a un gran sector dels practicants, el sacerdot era i és encara sincerament venerat i respectat, i per als no practicants, el sacerdot era, i és encara per a bastants, un ser que si més no per la seva formació i missió mereixia sempre un cert respecte. Per això quan el sacerdot queia, sobretot en el pecat sexual, era fortament criticat. I si, pel motiu que fos —i els motius segons la *vox populi* i la *vox clericorum* eren sempre hòrrids i sacrílegs— abandonava la pràctica del sacerdoci («penjava la sotana»), el pobre subjecte ja podia anar-se'n a Amèrica, perquè aquí no tenia res a fer. Escriure la història humana i religiosa dels darrers *defroqués* famosos, des d'un Pèrre Hyacinthe fins a un Padrosa, resultaria una tasca apassionant i alliçonadora, possiblement, per a tots plegats.

Ara recordo una anècdota que ve a tomb. Un dia el bon amic R.

em convidà a sopar. A l'hora del cafè vam sortir a parlar de «lo meu».

—«I tú, què en penses?», vaig preguntar a la seva muller, dona d'una mentalitat prou lèrma amb qui, de soltera, jo havia parlat més d'un cop.

—«Sí, em sembla bé. Crec que vostè s'hi ha pensat molt, però, francament, no deixa de saber-me greu. Ara mateix, fa un moment, en veure'l amb la copa a la mà, m'he recordat de quan consagrada i he sentit com una esgarripança...». Reaccions com aquestes són ben normals. La meua amiga ha estat influïda des de sempre per la mentalitat de «piràmide», i, davant un fet que no pot encabir-se dins les categories oficials que li han estat donades, manifesta una comprensible rebel·lió acomboiada per un substrat filmic-sentimental. Tots recordem encara el fort impacte que va produir-nos l'al·lucinant actuació d'un Pierre Fresnay en el seu paper de sacerdot renegat no fa pas gaires anys.

També és cert que els elements joves d'ara no es fan cap problema del nostre canvi i el veuen més aviat amb simpatia. Però en la seva actitud podria barrejar-s'hi un altre aspecte com és el d'una postura de rebuig, més o menys intens o conscient, que enfront del fet religiós adopta de vegades el jovent actual. Ens cal ser molt conscients d'aquest fet, perquè no volem que ningú ens utilitzi i, menys encara, desvirtui els vertaders motius de la nostra decisió, que, si bé és veritat que són molt variats, gairebé mai no obeeixen raons d'incredulitat.

Relativitzar i instruir

Penso, senzillament, que si tots nosaltres haguéssim après a relativitzar una mica les coses ens estalviariem més d'un maldecap inútil i més d'un atac d'hipocondria. Relativitzar. ¿Però qui ens ha ensenyat a nosaltres, sacerdots, de relativitzar? Als de les nostres promocions se'ns donava tota una casuística feta i se'ns especificaven fins i tot les preguntes que, en determinades circumstàncies,

haviem de formular «sub gravi». I cito, per delicadesa, només un dels fets més innocents. No sóc ningú per acusar una època passada, però cal que siguem prou conscients de les limitacions i defectes més importants —de les virtuts també— d'aquells anys i emprenguem d'una vegada, els d'aquelles «quintes» vull dir, una crítica seriosa de «tot allò» que se'ns va donar i que nosaltres, per peresa mental o per estalviar-nos eventuais complexos de culpabilitat, vam acceptar massa passivament tal vegada.

En el cas de la «piràmide» s'imposa una primera constatació: ¿Quins triangles jerarquitzants podrien ésser traçats paral·lelament al costat del nostre? Aquesta qüestió és important, perquè des de fa força anys la nostra societat és quelcom més que: fidels, sacerdots i bisbes. Aquestes categories han comprès sociològicament i, sobretot, han encaixat amb la mentalitat del nostre país des de la primeria del segle XVII fins a final de la centúria passada. Però ara tots hem començat d'acceptar tranquil·lament que a Espanya hi ha cristians i no cristians.

Ara bé, si el fet realment decisiu —des d'una òptica de fe— és l'acceptació conscient del missatge cristià (Crist, Paraula i Obra), ¿per quin motiu hem d'escandalitzar-nos tant quan un cristià-sacerdot, per unes raons particulars, deixa d'exercir el seu ministeri? La qüestió realment important ¿no és per ventura de ser cristià o de deixar de ser-ne? En què quedem, doncs? La distància cristià/sacerdot és infinitament molt més reduïda que la de cristià/no cristià. I aquesta sí que és una doctrina certa i comuna de la teologia de tots els temps. Potser alguns ja no saben massa què significa ésser cristià, però, en canvi, saben definir prou bé què és un sacerdot. Si aquesta sospita fos vertadera, de tan grotesca resultaria gairebé divertida.

El *scandalum pusillorum* ha d'evitar-se sempre que es pugui, però la manera més segura d'evitar-lo és la de donar al poble de Déu una versió més teològica del nostre cas. A nosaltres se'ns ha aplicat el qualificatiu de «dissortats». S'ha dit també que pel fet de cessar en l'exercici del ministeri érem motiu d'escàndol i de pena pel poble fidel, que sofria en silenci per la nostra deserció. Se'ns ha comparat a la fruita podrida. Se'ns ha aplicat, abusivament, la sentència evangèlica dels qui es fan enrera després d'ha-

ver començat a treballar. No crec que aquest sigui el camí més indicat d'orientar els cristians dels nostres dies. Quan abandonem el camí de la consideració i del respecte mutu, vull dir de la caritat, els homes de l'Església, com tothom, som també capaços d'arribar fins a l'insult. Però ara ens cal tornar novament a l'arqueologia.

Esbós d'una semicrítica

En realitat sempre s'ha dit que el fet d'haver estat ordenat no suposava ni la santedat ni la ciència. Però a nivell vivencial, ¿qui s'ho creia? De sants, ja vèiem prou clar que no n'érem —cal estar molt malament per pensar-ho— però allà en el fons de la nostra consciència o inconsciència ens dèiem, sense dir-nos-ho, que Déu n'hi do encara, que érem bastant bones persones. Trobar-se sota d'una gorra o sota d'un bonet, pel cas és el mateix, significa, en aquest país sobretot, creure's automàticament en possessió d'un cert grau d'intel·ligència i d'unes certes dots de govern; ens comencem a preguntar si realment no valem més del que nosaltres mateixos ens pensàvem i la resposta acaba essent gairebé sempre afirmativa. Aquest és un defecte molt humà, però per això mateix cal evitar totes aquelles estructuracions mentals que en lloc de neutralitzar-lo puguin encara fomentar-lo més. Aquesta mentalitat jerarquitzant ha obert, en el terreny dels fets, que és el que més compta, tants camins a l'autosuficiència i a la fatuïtat intel·lectual que encara en paguem les conseqüències. El «jo posseeixo l'autoritat, per tant, no m'equivoco» es porta encara massa. Tots hem conegut algun exemplar del «rector sapiens»: bon predicador, intel·lectualment més aviat mediocre, però capaç de conversar sobre qualsevol tema amb una seguretat exasperant. És clar que quan les argumentacions se li esquerdaven havia de recórrer, inflant el sotabarba, a l'argument d'autoritat per a poder salvar la integritat del «seu» edifici venerable. Aquests tipus han començat a passar a la història, però seria una llàstima que el doctrinarisme de cam-

panar i la *sapientia* clerical guanyessin encara algun adepte entre les files de l'avantguardisme pastoral dels nostres dies. A tots ens costa molt poc, si ens ho proposem, enlluernar els culturalment «més petits», que en el nostre país són encara la immensa majoria.

Però fixem-nos una mica més en el nucli del problema, el celibat. ¿Per què no ens decidim d'una vegada a emprendre un estudi metòdic i honrat d'aquesta qüestió partint de les dades de la ciència experimental i respectant, naturalment, les autèntiques veritats de fe? ¿Per què a la producció d'un Marc Oraison se li posen encara tantes traves i restriccions?

¿Què ens diu l'autèntica ciència, la ciència desinteressada, sobre el celibat? ¿No exigeix la pràctica d'aquesta virtut una estructuració psíquica especial de l'individu? Respondre adequadament a aquests interrogants significaria, potser, haver de renunciar a la pràctica del celibat en massa que l'Església encara manté a Occident. Però, ¿no és molt possible que en fer-se minoritari i lliure recobriria en part la seva força primigènia d'autèntic testimoniatge del Regne? ¿No pot donar-se el cas, molt dolorós certament, d'un subjecte ben dotat per a exercir les funcions sacerdotals i poc apte, d'altra banda, per a una vida cèlibe? I una darrera pregunta encara: ¿Per què ens espanta tant, individualment i col·lectivament, plantejar-nos aquests interrogants?

Jo crec modestament que el coneixement dels mecanismes i ressorts del comportament humà que la psiquiatria moderna ens aporta, ve a demostrar-nos amb claredat suficient que no tothom és apte per a la vida cèlibe. La mateixa Santa Seu ho reconeix en la pràctica. Tots sabem prou bé que presta una detinguda atenció als informes dels especialistes que molt sovint solen acompanyar les sol·licituds de secularització. Malgrat les nostres queixes d'abans, cal reconèixer que la Jerarquia ha adoptat un enfocament una mica més objectivitzador en l'afrontament d'aquest problema. La relativa facilitat amb què avui dia pot aconseguir-se la secularització és un fet realment sorprenent i insòlit si tenim en compte la política immobiliària i de «tabú» de fins fa uns cinc o sis anys. El «sacerdos in aeternum» era la consigna que ofegava indiscriminadament totes les queixes d'una paternitat espiritual mal portada que reclamava, a vegades tràgicament, els seus drets de carn

i sang. Ara aquests drets es tenen més en compte. Pràcticament, emprant un llenguatge forçosament inexacte, hom s'ha adonat que amb l'oració i l'esforç de la voluntat no n'hi havia prou. La gràcia sublima la naturalesa; però nosaltres havíem materialitzat massa el sentit d'aquesta sublimació, que no coincideix certament amb la sublimació de què ens parlen els psicòlegs; en aquest punt trobaríem potser el nus del malentès, o sigui de l'opinió que considerava que tothom era apte per a aquest gènere de vida. Ara ens cal sobretot que les postures de tots plegats es vagin desendurint i que s'imposi el bon sentit i el respecte mutu. I això també arribarà.

La qüestió de possibilitar novament l'exercici del ministeri als secularitzats resta per ara més problemàtica. La no aptesa per al celibat no significa forçosament ineptitud per al ministeri. Això tothom ho veu prou clar. Però si l'opinió dels qui sostenen que la santedat del ministeri sacerdotal exigeix un estat de vida sant, com ho és el celibat, anés resistint com fins ara, podria molt ben ser que s'establís una mena de treva que congelés la qüestió per una llarga temporada. El perill que una bona part de la problemàtica dels temps actuals quedi indefinidament bloquejada als arxius del Vaticà és més probable del que molts es pensen. En les etapes de revisionismes i trasbalsaments generals les reaccions de por i de defensa del cos social mobilitzen activament tota una sèrie d'energies a fi d'evitar tots aquells canvis radicals que més podrien comprometre el patrimoni essencial de la ciutat. A l'Església li esdevé el mateix. S'accedirà potser a introduir més d'una modificació quant a les formes, però els viratges essencials que una majoria del poble cristià desitja sincerament que l'Església adopti en les seves actituds resten encara en el terreny d'unes possibilitats força aleatòries. Per això cal encara treballar de ferm evitant per ambdós costats les postures endurides i intolerants que podrien comprometre la consecució d'aquests objectius que ens proposem.

Pel que es refereix al celibat i a la possibilitat, sobretot, d'arribar a fer compatible la vida de llar amb l'exercici del ministeri, cada dia és més elevat el nombre dels qui pensen que es tracta d'un problema que no és massa problema, i això sempre és un

bon símptoma. L'Esperit no és exclusiu de cap minoria ni és, menys encara, un estrenyecaps que congestiona les lliures reaccions de la substància gris de l'ésser humà. Per això cal tenir també molta Esperança.

Així com no hi ha cercles, no hi ha tampoc estats perfectes. El més amunt i el més avall compta ben poc. Crist és el qui compta. Ell ens aporta una Vida nova i una concepció nova de la història, i no pas cap sistema. El que més importa és l'actitud de l'home enfront de la vida i les aspiracions íntimes del jo individual i col·lectiu que va fent-se cada dia. Això últim potser també és una mica relatiu. On és la veritat? Certament que als sorrells de Menfis, aptes només per als adoradors dels passats de pedra, no.

Jordi Garcia Clavel (Barcelona)

A propòsit dels cants litúrgics

¿Qui no s'ha fet preguntes, un dia o altre, sobre la qualitat dels cants de les nostres esglésies? Mossèn Climent Forner ens planteja ara una sèrie de qüestions sobre la lletra. I els músics, no hi tenen res a dir?

Voldria fer simplement algunes remarques a propòsit dels cants litúrgics, suggerides per la pràctica pastoral.

És indubtable que la introducció de les llengües maternes a la litúrgia ha donat peu a una participació molt més activa del poble principalment a través del cant. No hi deu haver en l'actualitat parròquia per petita que sigui que no entoni alguna cosa durant les celebracions dominicals; ho farà més o menys afinadament,

però ho fa. L'esforç que entre tots hem hagut d'esmerçar, i estem esmerçant, per omplir de melodies la boca dels nostres fidels ha estat considerable, meritori i tot, però improvisat. Mentre la gent restava muda o la capella de música primfilava els neumes gregorians, nosaltres, els pastors, tranquils, satisfets... Bé, el que volia dir és que les presses ens han portat a caure en un munt de defectes literaris i musicals que de mica en mica hauríem d'anar esmenant. Em fixaré només, ara, en alguns d'aquests defectes literaris; deixo els altres per als músics.

Podrien resumir-se alt per alt en els següents: incorrecció, inadaptació, prosaisme, estrangerisme, manca d'esperit comunitari, variació...

Incorrecció: Moltes lletres pequen d'incorreccions gramaticals i mètriques, degudes en general a la febre importadora de traduccions, franceses majorment, que d'un quant temps ençà ha envaït els nostres cants així com els nostres llibres. Agafar un text i traduir-lo és, en definitiva, més fàcil que no crear-ne un de nou. La traducció, però, és sempre traducció i si en prosa és més o menys dissimulable, en vers molt difícilment. Hi ha el cant, tan usual per altra banda en no poques comunitats, «Jo crec en Vós», que jo personalment trobo mètricament desastrós potser com cap d'altre, per bé que sigui acceptable des d'un punt de vista doctrinal i ascètic. Fixeu-vos sinó com els accents de la lletra i de la música rarament coincideixen, dissonància que fa mal d'orella fins als qui no la tenim gaire afinada. Potser sigui, en aquest sentit, la tercera estrofa la més llastimosa: «Jo us estimo... Ells em guien a mi, — de la creu pel camí...». És un botó per mostra.

Inadaptació: Per exemple, «Marxa de l'Església». ¿No us sembla que resulta una mica còmic que tant la gent de ciutat com la de pagès canti indistintament: «Dels nostres camps i de les ciutats — de les muntanyes i de les valls — de les cabanes...»? Els pastors de Castellar de N'Hug sí que podrien venir cantant «de les cabanes», com els habitants dels suburbis barcelonins de les barraques i del que vulgueu; però la nostra gent que normalment assisteix a missa, la classe mitjana i benestant, que té cotxe i televisió, que viu en creixent confort... Caldria adaptar aquestes lletres a base d'autenticitat. És clar que el sentit d'adaptació portat a un

nivell més profund que el sociològic, vull dir a un nivell de fe i d'humilitat i de pobresa evangèliques, que és el que hauria de ser, ens obligaria a revisar força més coses que el simple text. Això, però, ja són figures d'un altre paner.

Prosaïsmes: Al pa pa i al vi vi. Certament. Res de literatura barroca o farisaica. Sinceritat i espontaneïtat en la pregària. Però elevació de to, inspiració de veu al mateix temps. Per exemple, trobo prosaica la frase del cant «Gràcies», bonic per d'altres conceptes, que diu: «Gràcies pel treball que m'ocupa». Ja ho sabem que el treball «ocupa», que «preocupa» i tot a vegades; tanmateix es podria haver trobat una frase més feliç per a expressar-ho, ¿no us sembla? És clar que potser sigui una qüestió de gustos i sobre gustos...

Estrangerisme: En aquest apartat hi posaria els espirituals negres que s'han fet tan universalment famosos i que abelleixen tant el nostre jovent. En general, els trobo admirables d'esperit i d'intenció, insuperables cantats per l'Orfeo Lleidatà; però no diuen en una església de les nostres, sí en un concert. És bo, és convenient que els cristians ens sentim homes universals, negres amb els negres si voleu, però a l'hora de relacionar-nos amb Déu ho hem de fer com a homes concrets, amb els nostres propis sentiments, no amb uns sentiments manllevats per nobles i legítims que siguin. Em fa gràcia el mot «Kumbaià». Potser sigui molt expressiu en el seu idioma original, potser soni i tot a les nostres oïdes amb un dring misteriosament encisador, però, foraster per foraster, jo em quedo amb el llatí de les velles melodies gregorianes.

Manca d'esperit comunitari: Era, fins fa poc, la pietat una cosa tan individualista que es fa notòria la nostra deficiència d'esperit comunitari. D'individus que pretenen de salvar-se sols a Poble de Déu que se salva hi ha un gran pas a donar, un necessari progrés a promoure, que ens costa, que ens costarà. I el cant, potser com cap altre mitjà, podria ajudar-nos-hi: no hi ha res com el cant, s'ha dit, que agermani tant els homes. Cal, doncs, anar substituint el «jo» pel «nosaltres» sots pena de no entendre mai el Parenostre. Abunden tant, encara, els textos, fins i tot moderns, en singular que no val la pena de citar-ne cap.

Variació: Em refereixo a la variació dels textos. No es pot va

riar de text a cada nova edició d'un salm com han fet de vegades els monjos de Montserrat fins al punt d'oferir tres i quatre o més variants en edicions successives. Del «Magnificat», un altre cas, també en circulen no sé pas quantes variants diocesanes, alguna d'elles, per cert, amb versos tan llargs que no hi ha manera d'ajustar-los als espais recitatius. Amb tantes variants, com és natural, no hi ha cantadors que s'hi entenguin. Posat a parlar de variants, trobo que els grups entusiastes de jovent que de vegades canten el «Tots junts vencerem», s'haurien de posar d'acord a veure si és «avui» o «demà» que confien de cantar victòria ja que es fan un embolic com si alguns tinguessin espera i els altres no. Perdó per l'anècdota.

Si aquests són els problemes, ¿quines poden ser les solucions? Qui més hi sàpiga, que més hi digui. Jo en proposaria dues, aquestes.

Primera: Mirar d'incorporar més els salms al corpus dels nostres cantables, retocant-los lleugerament a l'estil dels montserratins, tan aconseguits alguns d'ells: 99, 121, 129, 150... Amb aquesta incorporació evitariem de caure en no pocs dels inconvenients assenyalats més amunt i, el que és més important, nodriríem el poble de pa de bona xeixa. No sols el culte, també la cultura hi guanyaria.

Segona: Crear cants propis nostres, catalans, de casa, vaja; cants que interpretessin els nostres sentiments, que transpiressin l'aire de les nostres muntanyes sense caure en romanticismes depassats ni en subproductes verdaguerians ni en les pseudo-místiques lletretes d'antany, perill que ja a hores d'ara ens està assetjant sota la capa de snobisme. Els himnes de Montserrat? No; són tan meritoris com vulgueu, però pequen de cultes, no seran mai populars. És evident que el nostre país es troba en una situació cultural anormal i que això dificulta enormement tota tasca educadora, també la religiosa; és una situació tanmateix que cal afrontar amb realisme i amb esperança de futur al mateix temps. Els literats i els músics de Catalunya que sentin la pastoral de l'Església han de ser, hem de ser, els herois cridats a aquesta comesa. Per qui? Potser per la Comissió Interdiocesana de Litúrgia.

Climent Forner (Navàs)

Línies del tractat teològic sobre la

Revelació a la llum de la «Dei verbum»

El tractat "de Revelatione" és un dels que més fortament ha evolucionat els darrers anys. El Concili mateix va arribar a una de les seves crisis primícies a rel de la cèlebre votació sobre l'esquema inicial "de fontibus revelationis", a la primera sessió (1962), en què la intervenció del Papa Joan va evitar l'impasse. La tercera sessió aprovava la constitució "Dei Verbum", sobre la Revelació divina (1964). Tot-hom s'acorda a dir que constitueix —els dos primers capítols, sobretot— un text decisiu, revolucionari i tot, des del punt de vista de la renovació teològica, que, a desgrat de la seva

brevetat, clou tota una etapa: de la contra-reforma ençà. Mossèn Jordi Piquer ens presenta les línies sobre què està bastit i insinua al final, ràpidament, alguns aspectes de la nova problemàtica, que resta oberta avui.

No és fàcil incloure, en el breu espai d'aquest article, les grans línies de la renovació del tractat sobre la revelació divina després de la publicació de la «Dei verbum» del Vaticà II. Dividim, per això, aquest treball en dues parts: en la primera farem una enumeració del que en podríem dir «línies de força» de la Revelació; en la segona donarem unes orientacions bibliogràfiques sobre cada un dels punts esmentats en la primera part. Fent-ho així podrem ser concrets en recomanar alguns llibres sobre punts determinats que puguin interessar el lector. Al capdavant, el que més interessa és orientar el treball personal.

Perspectives conciliars del Tractat

*P*ersonalisme. «El Concili ha personalitzat la Revelació». Aquesta expressió del pare Latourelle expressa molt bé el progrés considerable que ha significat el Vaticà II en la teologia de la Revelació.

Massa sovint la Revelació ha estat presentada com una doctrina, un conjunt d'afirmacions dogmàtiques garantides per l'autoritat de Déu i, per això mateix, mereixedores de ser acollides en actitud de fe. No és pas fals, això; aquesta perspectiva, però, no dóna prou relleu a la relació personal que Déu —«que volgué en la seva saviesa revelar-se ell mateix i fer conèixer el misteri de la seva voluntat» (cfr. Ef. 1,19)— intenta establir amb els destinataris de la Revelació.

Acció de Déu, la Revelació és la iniciativa d'un amor que desitja ser compartit i correspost. Si Déu es revela és perquè «Ell ens ha estimat primer»; l'objecte de la Revelació, per tant, no són

primàriament veritats especulatives, sinó la persona mateixa d'aquell qui des de la creació i l'aliança fins a l'Encarnació del seu Verb, manifesta el seu amor realitzant amb l'home una creixent relació d'amistat.

La revelació, més que l'enunciat doctrinal de veritats, és l'acció de Déu, que vol que els homes tinguin accés al Pare, pel Fill, en l'Esperit Sant (Dei verbum=DV, 2).

*H*istòria de la salvació. El Concili ha situat —o, millor, ha re-situat— la Revelació en el marc d'una història que comença amb la creació i desemboca en Crist: és la Història de la salvació, segons una expressió corrent darrerament.

Per primera vegada en un document del Magisteri, s'afirma una veritat que s'ha anat obrint camí en la teologia recent: la Revelació no és solament l'enunciació doctrinal d'una veritat, com ja hem dit, sinó la manifestació de la salvació realitzada amb *paraules* i amb *fets o esdeveniments* (cfr. DV. 2 i 4; també el 14). Aquest pla de Déu es realitza —diu el n. 2— amb paraules i gestos intrínsecament connexos, de manera que les obres realitzades per Déu en la història de la salvació manifesten i confirmen la doctrina i els fets significats per les paraules, i les paraules tanmateix proclamen les obres i il·luminen el misteri contingut en aquestes. Però, la veritat íntima de Déu i de la salvació humana se'ns manifesta per la revelació de Crist, mitjancer i plenitud alhora de tota la Revelació.

*C*ristocentrisme. És aquesta una de les pistes més importants, a la qual ens introdueixen les darreres paraules En definitiva, la Revelació és Crist. Més que una suma inconnexa de veritats, la Revelació és Crist, en el qual se'ns manifesta el Pare a la llum de l'Esperit.

I això per dues raons. Una més externa, o històrica: perquè Ell és «la plenitud del temps» (cfr. Gal, 4,4), la Història de la salvació té en Ell el seu compliment i la seva plenitud. L'altra raó és més interior i subjectiva: perquè Ell ha viscut, fins i tot en la

seva humanitat, l'experiència d'una comunió inefable amb el Pare, «al qual mai no ha vist ningú» (cfr. Joan, Pròleg). Convé molt no dissociar aquests dos aspectes, sinó fer-ne la síntesi.

U*niversalisme.* Aquesta perspectiva és fruit d'una nova valoració de les fonts bíbliques i patristiques. «Perquè (el Pare) envià el seu Fill, el Verb etern que *il·lumina tots els homes...*» (Joan. Pròleg). Fruit també del reconeixement de l'horitzó universal de la Història de la salvació, com posa en evidència el n. 14 de la DV.: «Déu amantíssim, buscant i preparant sol·lícitament la salvació de tot el llinatge humà...»

Darrerament, un punt molt suggestiu on es troben l'universalisme i el cristocentrisme de la Revelació és en el que en podríem dir «la dimensió cristològica de la Revelació còsmica o natural». Ho deixa entendre una acurada exegesi de les primeres paraules del n. 3 de la DV., que diu: «Déu, en la creació i la conservació de tot el que existeix *per mitjà del seu Verb*» (cfr. Joan 1,3) constantment es dona testimoni d'ell mateix a *tots els homes* «en» les coses creades (cfr. Rom. 1,19-20).

E*l lloc de l'Església en la Revelació.* L'Església té respecte de la Revelació una funció que la DV. ens descriu d'una manera molt rica, complexa i dinàmica. Potser arriba aquí el document a un dels cims d'expressió teològica i religiosa: «L'Església transmet a totes les generacions el que ella mateixa és i allò que *creu*»; «L'Església tendeix a la plenitud de la veritat divina fins que en ella es compleixi totalment la paraula de Déu».

Es segueix d'aquesta perspectiva una nova i més profunda intel·ligència de la missió de l'Església respecte de la Revelació. En teòlegs catòlics, com en Moran (vegi's bibliografia, n. 5) són freqüents expressions com aquestes: «Revelació cristiana permanent»; «procés continu de Revelació»; «El temps de l'Església és un temps de Revelació permanent en el qual l'Església creix cada dia en la intel·ligència del Crist». Heus aquí com avui podem, pot-

ser, veure millor la síntesi de dues afirmacions com aquestes: «La Revelació es continua en l'Església» i «l'economia cristiana mai no cessarà en tant que aliança nova i definitiva, i no hem d'esperar ja cap Revelació pública abans de la gloriosa manifestació de nostre Senyor Jesucrist». (DV. 4, al final).

Valoració de la tradició apostòlica. A la DV. queda molt valorat el paper de la Tradició apostòlica (tot i que, com assenyalava Roger Schutz en la seva obra, vegi's bibliografia n. 7, hauria estat desitjable una major precisió terminològica de la DV. sobre aquest punt). Els Apòstols que «van veure els esdeveniments gloriosos del Senyor en la llum de l'Esperit» transmeten tot allò que calia per a la vida i la fe de l'Església. Transmeten «de paraula i per carta» tot allò que l'Església sap substancialment referent a Crist (DV., 8). És molt més important valorar aquest paper teològic i pastoral de l'Església apostòlica que no pas caure en discussions tècniques, com, p. e., el problema de la Tradició constitutiva (veritats que *sols* hi hauria a la Tradició i no a l'Escriptura. Problema que és al·ludit només a la DV. en dues sòbries afirmacions (DV. 9).

Sentit ecumènic. S'evidencia aquest punt (a més de la història mateixa de la DV., tan instructiva...) en molts punts: el rebuig del text primitiu anomenat «de fontibus revelationis» i l'aprovació del text actual que posa a primer pla el Crist plenitud de la Revelació, anunciat amb paraules a l'Església i perpetuat en ella a través dels signes sacramentals. *D'aquesta única font divina* ragen, com formant una sola cosa (DV., 9), la Tradició Sagrada i l'Escriptura Santa, unides intrínsecament entre elles...

Molta importància ecumènica té la concepció del Magisteri eclesial, especialment en el punt tan important, com s'ha preocupat d'assenyalar Oscar Cullmann, de la seva relació a la Paraula de Déu: «Aquest Magisteri... escolta piadosament la Paraula... i no està per sobre de la Paraula, sinó que hi és per a servir-la» (cfr. DV. 1 i 10).

Una concepció personal i total de la fe. Com a lògica resposta a l'actitud personal de Déu en el fet —i també en el contingut— de la Revelació (vegi's el n. 1 d'aquesta primera part). Es respon a aquesta Revelació amb l'«obediència de la fe» (Rom, 16,26; DV. 5) per la qual l'home *es dona tot ell a Déu*.

Estructuralment la fe és un acte de tot l'home espiritual, que inclou: *conversió* del cor (vegeu la importància de situar el tema de la «conversió cristiana» a la vora de la Revelació i la fe, per guarir cert intel·lectualisme teològic i moral...); obertura dels «ulls» de l'enteniment; consentiment voluntari i afectiu; i tot això mitjançant la gràcia i l'auxili interior de l'Esperit.

Altres aspectes. Encara podríem citar la *preocupació pastoral* de tot el document, que queda ben clar sobretot en el Proemi: «...a fi que tot el món, escoltant-la (La Revelació de Déu) cregui en el missatge de salvació; creient-hi, esperi; i esperant-hi, estimi». I, sobretot, al llarg del capítol VI dedicat a la Sagrada Escriptura en la vida de l'Església i al lloc central que aquesta ha de tenir en l'estudi de la Teologia, en la Litúrgia, en la Predicació, en la Catequesi, en la Vida religiosa.

Un altre aspecte digne de ser tingut en compte és l'esforç de la Teologia de la Revelació actual per retrobar-ne la *síntesi entre els aspectes immanents i transcendentals*, superant així el dilema de la crisi modernista. Sembla que, darrerament, aquest esforç ja ha començat a recollir els seus fruits. El treball actual (vegi's bibliografia n. 9) sembla orientar-se cap a aquella lluminosa observació de Pau VI en la «Ecclesiam suam». Recordem-la. És al n. 14, que diu: «Perquè si bé és veritat que la Revelació divina s'ha fet «en diversos temps i de moltes maneres» (He. 1,1), a través de *fets històrics exteriors i incontestables*, no obstant això, *s'ha inserit en la vida humana* pels camins propis de la Paraula i de la gràcia de Déu que es comunica interiorment a les ànimes...» (Sobre aquest mateix punt, vegeu els nn. 21 i 103 de la mateixa encíclica).

Un últim aspecte, encara, fa referència a la *teologia del signe*. Malauradament, els signes de la Revelació han estat presentats de

manera fragmentària i exclusivament apologètica. Ha mancat integrar-los dintre d'una visió unitària, després de veure la seva dimensió dogmàtica com a primer pas per a entendre rectament la seva valor apologètica. Ha mancat, així mateix, una antropologia del signe i un estudi sobre la funció religiosa dels símbols, àdhuc fora del cristianisme. Tot això intenta realitzar actualment el tractat sobre la Revelació, encara que, en veritat, sobretot això darrer, és més aviat projecte que no pas realitat.

Jordi Piquer (Barcelona)

Bibliografia sobre els temes esmentats

1. Sobre l'aspecte personal de la Revelació, cfr. *René Latourelle*, «Théologie de la Révélation». París, Desclée de Brouwer, 1963. Edició en castellà a Ed. Sígueme. Salamanca, 1967. Vegi's també l'article de *Juan Alfaro*, «Persona y Gracia» a *Gregorianum*, XLI (gener 1960), pp. 5-29.
2. Sobre la Història de la salvació va sortint una abundosa bibliografia. Per a sacerdots recomanariem: *J. S. Croatto*. «Historia de la salvación». Buenos Aires, Ediciones Paulinas, 1966. Cada capítol inclou una bona bibliografia. També l'obra de diversos teòlegs catalans «La teologia del postconcili». Barcelona. Ed. 62, 1967, especialment el treball de dom *Evangelista Vilanova*, titulat «La teologia de la Història de la salvació» (pp. 63-89).
3. Sobre el cristocentrisme de la Revelació, recomanaria una obra —molt bona al meu entendre— encara que pràcticament desconeguda entre nosaltres: *Gabriel Moran*, «Vivante Révélation. Étude théologique». París, Liget, 1967. L'original anglès es titula: «Theology of Revelation». Londres, 1967. Burns and Oates. Molt interessant l'article de *Juan Alfaro*, «Cristo glorioso, revelador del Padre», a: *Christus Victor Mortis*, Roma, Gregoriana, 1958, pp. 22-70.
4. L'universalisme de la Revelació no hem vist cap llibre que el posi en evidència amb la claredat de l'obra (crec que pòstuma) del *Cardenal Agustí Bea*. «La parola di Dio e l'umanità». Assisi. Citedella Editrice. Hi ha una versió castellana, editada per Fax. Madrid.

5. Per a la funció de l'Església i la Revelació el més clar i explícit que hem vist és l'obra de *Moran*; vegi's referència al n. 3.
6. Sobre l'aspecte de la tradició apostòlica i postapostòlica, cfr. *Ives M. Congar*, «La Tradición y las tradiciones», 2 toms. Ed. Dinor. San Sebastián, 1964.
7. Sobre els aspectes ecumènics de la Revelació, i sobretot de la DV, cap llibre tan clar com el de *Roger Schutz* i *Max Thurian*, «La parole vivante au Concile». Presses de Taizé. 187 pàgs. (El capítol de la DV més comentat per aquests autors és el II, sobre las relaciones entre S. E., S. T. i M. E.).
8. En el que fa referència a la concepció personal de la fe, encara sembla molt recomanable l'obra de *Jean Mouroux*, «Je crois en Toi» Structure personnelle de la foi. París, 1948. Ed. du Cerf. Versió castellana: «Yo creo en Ti». Ed. Flors. Barcelona.
9. Sobre els diversos aspectes, tenim: sobre la *pastoral* de la Revelació: *G. Moran*, «Catequesis de la Revelació». Sal Terrae, Santander, 1968. Molt recomanable. Sobre la *immanència-transcendència* de la Revelació, cfr. *Juan Alfaro*, «Inmanencia y Trascendencia de lo sobrenatural», Pont. Universitas Gregoriana. Roma. Sobre la *teologia del signe* un intent, molt breu, a *Nicolau*, «Teología del signo sacramental». B. A. C., n. 294.
10. Altres pistes de treball. — Per acabar, voldria citar algunes possibilitats de treball concret en aquest terreny teològic, sempre al nivell d'un *recyclage*. Els pressupòsits teològics de l'actual renovació: cal llegir Ed. *Schillebeeckx*, «Revelation et théologie». Ed. du Cep. Bruxelles, 1965. Edició castellana: Ed. Sígueme, 1968. Edició catalana: Ed. Nova Terra, 1970.
Qui vulgi fer el tema, cosa molt recomanable, des d'unes monografies bíbliques serioses, sense ser rigurosament tècniques (el que se'n diu «alta divulgació») podria treballar amb:
P. Grelot, «Sens chrétien de l'A. T.», Desclée. (Traducció castellana);
P. Grelot, «La Bible, Parole de Dieu», Desclée. (Id.);
A. Feuillet, «Le prologue du quatrième Évangile», Desclée de Brouwer;
A. Vanhoye, Situation du Christ. (Estudi del Pròleg als He.). Cerf. París.
11. Menció especial mereixen els comentaris a la Constitució DV. de *Josep Perarnau* (Castelló de la Plana, 1966), de *Josep M. Rovira Belló* (Ed. Estela. B., 1966) i, en francès, de *Unam Sanctam* (Cerf. París).

testimoni

La fe és més gran encara

Sortosament, no tot són problemes, contes-tacions i declaracions: la vida fa el seu camí com aquell qui res i entre coses menudes, que no són tan menudes ni sense importància per aquell que les viu. I Crist s'hi acosta insensiblement, per via no sotjada, com el caminant d'Emaús, i s'insinua, lleu com una penombra a sol ponent, sense que el mateix interessat no se'n temí ni sigui capaç d'assenyalar-ne amb precisió l'inici i les etapes. Però ve un moment que tot s'aclareix, a desgrat dels obstacles que hi posen els homes anomenats, professionalment, cristians: s'ha produït l'encontre. La lectura del testimoniatge que presentem ens ho diu prou clarament.

El primer record de la meva infància no es ni una joguina, ni un bes de la mare... És el temor d'unes passes al replà, d'una clau en obrir una porta i els crits de les baralles entre el pare i la mare al racó fosc del menjador on jo solia amagar-me. Quan les baralles s'havien acabat, venia la mare i, tot sanglotant, solia dir-me: "Un dia me n'aniré d'aquesta casa i no hi tornaré més. Tant de bo el dia que vas néixer no t'haguessin portat aquí. Ara jo fóra lliure." Em quedaven, després, una gran por que la mare marxés un dia i no tornés més, i... el sentiment que jo no era més que un destorb.

Quan vaig tenir cinc anys em portaren a l'escola. Ho devien discutir molt. A la fi vaig anar a un col·legi de monges. Allí hi havia les riques, que pagaven, i les pobres, que hi anaven de franc. Jo era de les pobres. Les riques jugaven en un pati ple d'arbres i de flors. Nosaltres en un terradet, llarg i estret com un corredor. Tota l'estona de l'esbarjo la passàvem abocades a la barana, mirant com jugaven les de baix. Quan ens castigaven, solien portar-nos a la classe de les riques i ens feien pentinar-les o netejar-los les sabates. Un dia m'hi portaren a mi. No aconseguiren que ho fes. La monja em va dir que aniria a l'infern, per desobediència. Tampoc no vaig fer-ho. Em castigaren de genolls a terra i, a l'hora de plegar, em van deixar tancada a classe. No sé quanta estona m'hi vaig estar. Només recordo que no havia de moure'm per res, si no volia que els dimonis de què m'havia parlat la monja entressin a la classe i se m'emportessin a l'infern. Em feien mal els genolls i els ulls també, de tant de plorar i mirar la porta. Tenia set i gana i una ràbia immensa contra aquelles nenes que em volien fer pentinar. No sé l'estona que va tardar la mare a venir-me a buscar. En arribar a casa, tenia febre. La malaltia em va durar un mes. El metge no acabava d'entendre què em passava i jo tampoc no li ho explicava per por als dimonis i a l'infern. Una monja vingué a preguntar per mi i mig explicà el que havia passat, dient que se'n penedia i que ja tornaria a venir. El pare li va dir que si tornava l'engegaria escales avall.

Fins al cap d'un any no van aconseguir de fer-me anar altra vegada a escola. Encara avui no m'explico com m'ho feia per agafar angines cada vegada que havia de començar a anar-hi... El nou

col·legi era evangèlic. Allí tots érem iguals. La mestra era la persona amb més bondat i paciència que mai no he trobat. Sempre deia que si no fos perquè em trobava molt intel·ligent per l'edat que tenia, ja m'hauria expulsat. Tot perquè un dia li vaig posar un ratolí al calaix de la taula i unes quantes entremaliadures més. El meu recel contra les mestres i les companyes era més fort que jo mateixa. No tenia amigues. Però tenia un amic: el gos del tercer pis. Un dia el van treure de casa perquè van dir que era molt dolent. Jo no l'hi trobava pas. Cada matí em seguia a l'escola i quan plegava encara el trobava a la porta. El meu pare em donà permís per a quedar-me'l. És l'alegria més gran d'aquell temps, de què tinc memòria.

Un dia vaig anar a la rua. Em disfressaren d'escolà. El pare i l'oncle anaven disfressats de capellans. No crec que els deixessin gaire ben parats...

Els diumenges al matí anava a ballar sardanes al parc, amb el pare, i si em preguntàveu què recordo més d'aquelles ballades us diria que el soroll de les monedes de plata i de coure que el pare duïa a la butxaca i dringaven en saltar, i el clatellot que de tant en tant em queia perquè m'equivocava...

Un dia el pare va venir molt trist, ens vam mudar com els dies de festa i vam anar a un enterrament: el d'en Macià. En tornar, el pare va dir: "Sempre haurem de plorar aquesta pèrdua, perquè aquest sí que era un home just". Era el nostre President. Jo, sense voler, vaig pensar en les monges i en les nenes pobres i les nenes riques...

També sortia amb la mare. Anàvem al cinema i, en sortir, corriem molt per tal d'arribar abans que el pare i evitar, així, un escàndol.

Un dia, a mig matí, van venir a buscar-me a l'escola. Em van explicar que hi havia guerra i que es feia "neteja". El pare va dir: "Ara anirem a veure què fan aquella colla de ganduls amb sotana". I ho veiérem. Davant de Pompeia, uns homes armats amb fusells, que en deien milicians, disparaven contra uns capellans que no trobaven refugi i corriën per la Diagonal. Jo tenia el cor encongit. No sabia si estava espantada o somiava. A casa vaig mirar la portada de "L'Esquella de la Torratxa", i vaig trobar que

aquell capellà tan alt i gros, amb aquella panxa i aquelles galtes tan rodones no s'assemblava gens amb els que havia vist córrer per la Diagonal, buscant un amagatall entremig dels trets dels milicians.

Un vespre va despertar-me una forta explosió. Era el primer bombardeig de Barcelona. Tothom corria als refugis. Vam anar a un túnel del metro en construcció de la barriada del Clot.

El pare no era mai a casa. Els seus càrrecs polítics li robaven tot el temps. Deia que lluitava contra la injustícia i la fam, i per la igualtat de tots els homes. Devia haver-hi alguna cosa de veritat, perquè les persones que van tenir contacte amb ell m'han dit que ho repartia tot. A casa no hi va quedar res. Deia que ho necessitaven els infants refugiats i que ens ho havíem de repartir.

A mi i a la mare ens va portar a Ripoll, durant tota la guerra civil. No vaig poder anar a l'escola, que havia estat convertida en hospital. La meua feina era només córrer per les muntanyes i pel riu. Allò per a mi va ser un alliberament. Va començar a escassejar el menjar. Quan menjàvem alguna cosa més que un plat de farinetes era perquè, quan el pagès no ho veia, havia robat un tomàquet, o una col, o el que em venia a mà. Vaig arribar a anar alguna vegada per les masies a demanar un tros de pa. Si me'l donaven corria cap a casa i ens el partíem amb la mare. Ella se'l menjava, però sempre deia que no li agradava que anés a captar.

Centenars de soldats passaven carretera amunt, camí de França. Els avions bombardejaven contínuament la carretera. Jo portava un tronquet penjat al coll que m'havia fet un soldat i quan venien els avions me'l posava entre les dents i m'estirava a la vora d'un marge, perquè l'aire de les bombes no em fes mal. Ja m'havia acostumat a sentir el soroll de les metralladores i a veure caure la metralla de les bombes al meu costat. Jo seguia corrent per les muntanyes i el riu.

Un dia, un camió em va matar el gos. El vaig amagar en un racó perquè no volia que l'enterressin. Cada dia el mirava, per a veure si era viu. Fins que no el vaig trobar i em vaig quedar més sola que mai. Vaig passar uns quants dies sense dir res a ningú, perquè ningú no tenia dret a enterrar el meu gos.

Per fi, s'acabà la guerra. El pare va anar a l'exili. Nosaltres

tornàrem a Barcelona. La mare hagué de lluitar com va poder per tirar endavant. Era la pau. Quan trobava feina, la despatxaven així que sabien que el pare era a França. La feina era per als vencedors. Jo crec que els amos tenien por, i era també una petita venjança contra aquells que un dia s'incautaren de llurs fàbriques. Finalment, la mare va trobar la feina de netejar una escola. El director li va dir que m'hi portés a mi.

Un dia, a classe, van dir que es posessin drets tots els qui no havien fet la primera comunió, i jo vaig alçar-me. Tenia gairebé catorze anys. El mestre no va voler que ho digués a ningú. No vaig anar a catecisme amb els altres i, el dia de la festa, em vaig posar entremig de la gent gran i vaig anar a combregar. Jesucrist venia així cap a mi, per primera vegada, i, encara, mig d'amagat.

Després tot va continuar igual. Aquell fet no aportà res de nou a la meua vida. No vaig tornar més a l'església. Ja treballava! Decorava vidre i ceràmica. Escrivia correctament (el castellà), llegia força bé i les matemàtiques m'eren cosa fàcil. Començava a descobrir un món nou a través d'exposicions, llibres i concerts. M'hi ajudaven els companys i les companyes. Només de tant en tant em renaixia la rebel·lió: era quan em veia al mirall amb aquells vestits que algú m'havia donat i em mirava aquelles sabates tan velles... Em mirava al mirall i no em trobava cap gràcia. No en tenia cap. Mai no n'he tinguda. Però als meus setze anys pensava que amb un altre vestit i unes sabates noves podia ser diferent. El temps ja m'ha dit que això no és possible. Un dia, quan anava a treballar, una senyora desconeguda va dir-me si volia acompanyar-la i fer-me passar per la seva filla davant un senyor important. Em regalaria un vestit, unes sabates i el que volgués. Em donà l'adreça per a l'endemà. Jo pensava en el vestit i les sabates. Però no hi vaig anar.

El sou de la mare i el meu no eren prou per a pagar els deutes i el lloguer. Vam trucar moltes portes, però cap no se'ns va obrir. Ens van treure del pis. Una germana de la mare ens va recollir, un parell de setmanes, perquè no dormíssim al carrer.

Aleshores poguérem llogar una caseta en una barriada extrema i la mare va trobar una feina més ben pagada. A poc a poc sortirem endavant. Jo tenia divuit anys i moltes il·lusions. Naixia el

primer amor. Passàvem les tardes dels diumenges passejant pel parc. Tot era diferent. Un dia va presentar-me als seus pares, cristians practicants. No podien permetre que un fill seu tingués relacions amb una noia que no trepitjava l'església, que no creia, i que tenia el pare exiliat per raons polítiques. Vam renyir. Així moriren les primeres il·lusions. Altres en naixerien. El meu nou promès també era cristià practicant. Doncs, jo també ho seria. I per segona vegada vaig oir Missa. I després, cada diumenge igual. Tant se me'n donava que mentre els altres resaven jo només pensés en la manera com faria l'arròs o en el pla que teníem per a la tarda. La qüestió era que havia decidit que per l'assumpte de la Missa no es trencaria el prometatge.

El pare tornà de l'exili, malalt. Els camps de concentració havien vençut la seva salut, i els anys que treballà a França li feren avançar una tuberculosi renal. El nostre país tampoc no li va anar gaire bé. Els amics que havia deixat anticlericals, catalanistes i antifranquistes, ara anaven a Missa, eren del règim i parlaven en castellà als llocs de treball. Àdhuc jo li havia fallat: tot i que em mantenia contrària a la situació i parlava en català, festejava amb un noi cristià i anava a Missa els diumenges. No li va agradar. I a mi tampoc m'agradava d'anar contra les meves conviccions.

El meu casament va ser senzill. Èrem a la postguerra encara que portéssim dotze anys de pau. El meu marit no podia ser millor. Primer com a espòs. Després com a pare. Les meves filles pujaven en un ambient cristià que no acabava d'entendre, però en el qual em trobava bé.

Un dia el pare va morir. Recordo que sempre deia: "He lluitat molt, i molts altres com jo també, per la pau, i pels drets que ha de tenir tot home lliure; només he aconseguit de perdre els amics, posar-me malalt i que la filla se'm tornés beata. Però si em quedaven forces hi tornaria, perquè un cop o altre haurem de guanyar". Vaig plorar molt la mort del meu pare. En el fons, ell i jo pensàvem igual.

Remenant papers per a cobrar la viduïtat de la mare, vaig saber que els meus pares no eren casats i vaig entendre per què, de petita, havia estat una nosa per a ells. Sense la cadena que jo els era, haurien restat lliures...

La vida seguia el seu curs. Un dia em vaig adonar d'un bonyet que s'anava fent gros i, per primera vegada, vaig sentir por del desconegut. Havia sentit explicar tants casos de dones que havien mort de càncer al pit, i havien començat igual que jo. El metge va dir-me que m'havia d'operar. El pànic a la mort va ser immens. A la parròquia on anava es feia una predicació que, per primera vegada, va despertar el meu interès. També per primera vegada vaig demanar a Déu que em guarís d'aquell mal, que jo tenia moltes ganes de viure. I Déu em va escoltar. L'operació va anar bé, i el tumor va resultar que era benigne. Tot tornava a ser com abans. Però dins meu s'operava un gran canvi. La primera vegada que vas invitar-me a parlar amb tu, mossèn, a la rectoria, vaig haver de vèncer una pila de coses. Els ensenyaments del meu pare sobre la conducta dels capellans, la por de no ser compresa amb les vacil·lacions que tenia, l'anticlericalisme que portava tan arreilat, el record de les monges de la meva infantesa, els pares d'aquell xicot... Però avui dono gràcies per haver vençut la lluita d'aquell moment. Les coses se m'han anat aclarint. La Missa ja m'és una necessitat. He sofert una altra operació com aquella, però no vaig demanar a Déu que em guarís. He après que Déu sempre fa allò que més ens convé sense que li ho demanem. Torno, per tercera vegada, a tenir un tumor, però no m'espanto ni m'amoino. Ja no temo la mort, si ha de venir-me d'aquest mal. Les meves ganes de viure són igualment immenses, però la fe és més gran encara.

Teresa (Barcelona)

antologia

*Jaume
Collell
i Bancells*

El canonge Collell, poeta, orador i periodista, és un personatge típic dels Jocs Florals. Home d'acció i de relacions, es reflexa millor en el conjunt de les taules cronològiques, on s'evidencia la quantitat extraordinària de coses que va moure i la qualitat de les relacions que va trenar. Nat i mort a Vic, 1846-1932, fou un sacerdot obert plenament i activa als corrents de la seva època. El noucentisme el trobà en declivi, però el seu pas no havia estat en va.

Taules biogràfiques

Any	Dades biogràfiques	Fets socials i polítics	Idees i art
1806		Ensulsiada de Prússia i ocupació d'Alemanya per Napoleó. Crisi de la «igualtat formal» en dues línies del pensament alemany: el de les nacionalitats oprimides i el de les classes explotades.	
1807			A. Berlin, Fichte pronuncia els «Discursos de la Nació alemanya».
1808			Adam Müller: «Lliçons sobre la ciència de l'Estat».
1814			F. Ch. de Savigny combat el projecte de Llei civil a imitació del francès.
1825			Jasmin, «Las Pipollotos».
1832		A Barcelona, fundació de la fàbrica de «El Vapor». Ferran VII anul·la definitivament la Llei sàlica.	
1833			Aribau: «Oda a la Pàtria».
1835			Sunsil, «Cants nacionals de Moràvia».
1837			Hegel. «Filosofia de la Història».
1841			Lo Gaiter del Llobregat.
1842			1842-45: Erben, «Cants nacionals de Bohèmia».
1843			1843-44: Balmes, a «La Sociedad», articles d'anàlisi de Catalunya.
1845			Conversió de Newman.
1846	18 de desembre: en un matí de neu neix a Vic JAUME COLLELL i BANCHELLS, a can Font, de la Rambla de l'Hospital.	Comença a Catalunya la guerra dels matiners, utilitzada pels carlins.	
1847			Roumanille, «Les Paquerettes».
1848		Inauguració del ferrocarril Barcelona-Mataró, el primer d'Espanya.	Mor Chateaubriand. Mor Balmes. Marx i Engels, «Manifest comunista». Runeberg, «Contes de Stal».

Any	Dades biogràfiques	Fets socials i polítics	Idees i art
1850		Clavé funda a Barcelona el primer Orfeó popular.	
1853			Skladovik, «Detvan». Arany, «Balades».
1854	Comença el Bienni progressista.		Mor Lamennais. A Provença, fundació dels «felibres».
1855		Llei desamortitzadora general. 2 de juliol: vaga general a Catalunya.	Illas i Vidal, «Cataluña en España».
1857		Setembre: Llei d'instrucció pública, inspirada en el centralisme i l'uniformisme francesos.	
1859	Escriu les quartetes als herois de la Guerra d'Àfrica, Prim, Echagüe i O'Donnell.	Restauració dels Jocs Florals a Barcelona. Octubre: Guerra d'Àfrica i expedició de Prim.	Alarcón, «Diario de un testigo de la Guerra de Africa».
1860		A Vic, fundació del «Círcol literari».	Lazarus i Steinthal funden «Zeitschrift für Völkerpsychologie». Neix Joan Maragall.
1861		Unificació d'Itàlia. Guerra de secessió als EE. UU. fins al 1865. A Vic, Fr. d'A. Aguilar lleix els «Plants de la Llènqua catalana», en sessió del Círcol Literari, que crea l'Acadèmia de la Llènqua catalana.	
1862	Cursa el primer any de filosofia al Seminari de Vic. Conegut com a destructor de l'estil valfogonesc. Reprimenda l'estudiant de Folgueroles Jacint Verdaguer per malgastar el temps escrivint en l'estil de Vallfogona. Aquest en fa cabal i entre 1863-65 escriu les poesies que el 1926 seran aplegades en «Jovenívoles» i que signava «Un fadrí de Muntanya». D'aquest temps data l'amistat entre ells dos.	A Vic, festes de canonització de Sant Miquel dels Sants: oficia i predica l'Arquebisbe Anton Maria Claret.	Mor Aribau.
1863			1863-1881: Renan, «Els orígens del Cristianisme».

Any	Dades biogràfiques	Fets socials i polítics	Idees i art
1864		I Internacional a Londres.	Fustel de Coulanges, «La cité antique». Pius IX, «Quanta cura» i «Syllabus».
1865	30 de novembre: «L'Eco de la Montanya» de Vic, n. 289, recull el primer treball periodístic de Col·lell.	Francesc Camprodon és a Vic i pel setembre fa recitals de poemes al Círcol Literari.	Triomf de Jacint Verdaguer als Jocs Florals de Barcelona. Hildebrand (Beets), «Cámara obscura».
1867	Tertúlia a can Masferrer. 19 de juny: fundació de l'Esbart; primera esbartada a la Font del desmai. Comença una fonda evolució.		
1868	Acabat el 3.er curs de Teologia al Seminari de Vic interromp la carrera eclesiàstica, va a Barcelona i cursa Filosofia i Lletres; l'apassiona el teatre. Relació amb Milà i Fontanals, Rubió i Ors, Llorens i Barba i amb Marià Aquiló. Té direcció espiritual amb el penitencier de la Seu, Dr. Josep Morgades, que li donava a traduir articles pel «Mensajero del Corazón de Jesús». En una tertúlia entra en relació amb el grup Torras i Bages, Estalella, etc. A Vic, Exposició Arqueològica Artística, de la qual escriu el Catàleg (posa les bases del futur Museu episcopal).	La Setembrina i caiguda d'Isabel II.	
1869	Escriu «Una fregada d'orelles a en Joan Prim» i publica «Un dia de glòria». Guanya l'englantina d'or als Jocs Florals de Barcelona amb «La gent de l'anv vuit»: n'és mantenedor Verdaguer. Col·labora a «La Pàtria», periòdic vigatà carlí d'ultra dreta.	Constitució democràtica: sufragi universal; llibertat de cultes. 25 de gener: Ministre Ruiz Zorrilla, Decret d'incautació d'arxius i objectes d'art del patrimoni eclesiàstic. Marià Anuló n'és l'executor a Vic; tot està reunit encara de l'exposició de 1868: Marià Aquiló i Col·lell salven la situació amb la idea d'un Museu mixte de diòcesi i Ajuntament.	Comença el Concili Vaticà I.

1870	Guanya la Flor Natural als Jocs Florals de Barcelona amb «Montserrat». Estrena al teatre Ausonense, de Vic, el drama «La gent de l'any vuit» per la companyia de Frederic Soler. Publica el «Nou Fra Anselm» i la «Carta diatriba i envers» contra Figuerota. 2 d'octubre: fa d'escolà a la primera missa de Mn. Cinto Verdaquer a l'ermita de Sant Jordi. Renuncia al teatre i torna al Seminari.	Amadeu de Savoia, rei d'Espanya. Assassinat de Prim. Caiguda de Napoleó III. Guerra franco-prussiana. Setembre-octubre: els patriotes italians ocupen Roma.	Mor Francesc Camprodon. Bécquer, «Rimas».
1871	Cap d'any: primera missa de Torras i Bages a Vilafranca. 8 d'abril: «La Pàtria» comunica la tonsura clerical de Collell. Guanya l'englantina als Jocs Florals de Barcelona amb «Sometent», i un premi extraordinari amb «La Fira». Als 25 anys és Mestre en Gai Saber.	III República francesa. Escalfament de la insurrecció obrera i menestral de «La Commune». Maig: A Espanya comença a les Corts el debat sobre la Internacional.	
1872	Escriu a la «Revista Popular».	Abril: inici de la III guerra carlina.	Mor Giuseppe Mazzini.
1873	7 de juny: ordenació sacerdotal a Girona. 15 de juny: canta missa a Vic a la parròquia de sant Domènec; sermó del P. Lluçà Costa, dominic exlastrat.	I República espanyola; president, Estanislau Figueres. 9 de març: intent de proclamació d'Estat català per precipitar una república federal espanyola. Segon president de la República: Pi i Margall.	
1874	Publica a la «Revista Popular» «Records de Roma», apunts del viatge a la ciutat papal.	Gener: cop d'estat del general Pavía. Desembre: pronunciament de Martínez Campos. Restauració d'Alfons XII. Comença el període de «La Restauració».	
1875		Arribada del ferrocarril a Vic. Fi de la III guerra carlina.	
1876		1876-1886: «La febre d'or». Pi i Margall: «Las nacionalidades». Fundació del Foment de la producció espanyola per industrials de Barcelona.	

Any	Dades biogràfiques	Fets socials i polítics	Idees i art
1877	22 de novembre: discurs al «Círcol Literari» de Vic sobre l'estudi de les antiqüitats catalanes.		Verdaguer veu premiada «L'Atlàntida» als Jocs Florals.
1878	Funda el setmanari vigatà «La Veu de Montserrat», amb el lema de Sallusti: «pro aris et focis». El primer número apareix el 2 de febrer.		
1879	A «La Veu de Montserrat» propugna un comitè pro restauració de Ripoll. Publica «La Revolució i les antigualles» i «Faulas i Sí-mils». Edita la «Il·lustració dels comtats de Rosselló, Cerdanya i Conflent», obra de F. Comte, del s. XVI, amb anotacions a la crítica històrica del moment.	Constitució de l'Institut de Foment del Treball Nacional.	A València, primers Jocs Florals de «Lo Rat penat». Verdaguer, «Idil·lis i cants místics».
1880	11 de setembre: «La Veu» comença la campanya per la Corona poètica a la Mare de Déu de Montserrat: Col·lell i Verdaguer signen la lletra de convit als escriptors. Publica «Cançons de Montserrat» i «Catalanisme, lo que és i lo que hauria de ser».	Primer Congrés Catalanista a Barcelona, promogut per Valentí Almirall. Creació a Barcelona d'una Comissió de defensa del Dret civil català.	
1881	Campanya a «La Veu de Montserrat» contra el projecte de codificació del Dret Civil Espanyol, perquè atempta contra el Dret Català. Per aquest temps el periòdic vigatà ja no és un diari local: té cinc llocs de venda a Barcelona i es ven també a Girona, Lleida, Tarragona, Palma de Mallorca, València, Sarrià, Terrassa, Vilafranca, Manresa, Reus, Sabadell, Berga, Cervera, La Bisbal, Olot, Ripoll, Torrelló i Santa Coloma de Farners. Publica vuit pàgines i coberta a color. 15 i 16 d'octubre: lliurament de la Corona Poètica a Montserrat, amb ocasió del mil·lenari.	1 febrer: Cànovas i els conservadors abandonen el poder. Ministeri liberal sota la Presidència Sagasta.	Valentí Almirall, «La confederación Suiza y la Unión Americana».

Any	Dades biogràfiques	Fets socials i polítics	Idees i art
1882	Amb ocasió del descobriment fortuït del temple romà de Vic, fundació de la Societat Arqueològica. Polèmica amb Almirall. El «Centre Català» convida oficialment Collé a la festa inaugural.		N. Oller, «La Papallona».
1883		II Congrés Catalanista.	
1884		Nou ministeri Cánovas del Castillo. Conferència de Berlín: les grans potències es reparteixen Àfrica.	
1885	Va a Madrid entre la comissió que presenta a Alfons XII el «Memorial de Greuges» el dia 10 de març.	«Memorial de Greuges» dels catalans a Alfons XII. Mort d'Alfons XII. Regència de Maria Cristina d'Habsburg. Sagasta al poder fins a 1890.	1 novembre: Lleó XIII, «Immortale Dei».
1886	Torras i Bages, alarmat per l'Almanac de «La Campana de Gràcia», escriu a Collé: «No poden ésser aquesta gent els restauradors de Catalunya», i inicia la seva col·laboració a «La Veu de Montserrat» Campanya pro celebració necrològica de l'11 de setembre. «La Veu» apareix endolada. Li és prohibit el sermó a l'Ofici fúnebre a Santa Maria del Mar. Enggada de la campanya pro restauració de Ripoll: a la Junta diocesana hi és president el bisbe Morgades i secretari Collé; «La Veu» és òrgan oficial pro restauració per decret episcopal de 14 gener. Campanya a favor de la Exposició Universal de Barcelona combatent contra Almirall. És nomenat acadèmic corresponent de San Fernando de Madrid.	Festa de la restauració de Ripoll. Verdager per mans del bisbe Morgades hi és coronat poeta de Catalunya. Crisi general a Europa, crisi de la Febre d'or.	Verdaguer, «Canigó» (en dedicatòria a Collé li agraïx el seu ajut en l'obra. Li ha esbossat la part històrica). V. Almirall, «Lo Catalanisme». Frederic Soler (Serafi Pitarra), «Les joies de la Roser».
1887	President del Consistori dels Jocs Florals de Barcelona.	Escissió del «Centre Català». Fundació de la «Lliga de Catalunya».	F. Toennies, «Gemeinschaft und Gesellschaft». Leipzig.

1888	27 de maig, guanya la Flor Natural als Jocs Florals l'any de l'Exposició Universal de Barcelona, amb «L'absoluta» i premi extraordinari amb «Sagramental». Fou reina de la festa la Reina d'Espanya. Maria Cristina d'Habsburg. Sagasta presidí les autoritats. La lectura del final de «Sagramental»:
«No captem el dret de viure — dret que no es compra ni es ven. — Pot que mereix ser lliure — si no li donen, s'ho pren». provocà l'expressió del ministre de Guerra, general Cassola: «He aquí un canónigo que no llegarà a obispo». Escriu el pròleg a «Pàtria» de Verdaguer. Publica el drama «La gent de l'any vuit».	Exposició Internacional de Barcelona.	20 juny, Lleó XIII, «Liber-tas».
1889	Campanya a «La Veu» contra l'Art. 12 del Codi Civil espanyol que decreta la mort del dret català. Hi col·laboren d'Abadal Calde-ró i Verdaguer i Callís. Cele-bració de mitings arreu. El 4 de maig «La Veu» en esquila orlada en negre dona la nova de l'aprova-ció del text al Congrés. Dirigeix la «Revista Cata-lana» editada a Barcelona per Francesc Matheu.	II Internacional, a París, d'o-rientació marxista.	Carducci, «Odi, Barbare». Yeats, «Els viatges d'Osian».
1890	Acadèmic de la Reial de Bones Lletres de Barcelo-na. Discurs biogràfic de Balma.	Sagasta estableix el sufragi universal. Tupinades caciquistes al camp. Dissidència Silvela-Vi-laverde i campanya contra la immoralitat administrativa. Grups obrers catalans de ten-dència anarquista inicien l'ac-ció directa.	Maragall comença la tasca de publicista. N. Oller, «La febre d'or» (1.er volum).
1891	Fundació del Museu Epis-copal de Vic: Moragas n'és president Colléll, vi-cepresident de Junta. «La Veu de Montserrat» dona lloc a publicar a Bar-celona «La Veu de Cata-lunya» amb el mateix le-	Arran de la «Rerum Nova-rum», prenen volada els «Cer-cles Catòlics d'obriers».	15 de maig, Lleó XIII, «Re-rum Novarum».

Any	Dades biogràfiques	Fets socials i polítics	Idees i art
	ma, les mateixes accions i els mateixos col·laboradors [amb la creació de la Lliga Regionalista, 1901, en passarà a ser l'òrgan].		
1892	Soci corresponent de l'Arqueològica LuHiana» de Mallorca. Publica «Roma, impressions i comentaris».	Inici de la crisi financera i política de l'Estat Espanyol. Març: «Bases de Manresa». «Ralliement», acceptació de la República per part dels catòlics francesos impulsats per Lleó XIII.	Torras i Bages, «La Tradició Catalana».
1893	Publica «La Mussa Llatina a Montserrat».	Guerra de Melilla. Sagasta torna al poder. Temporada d'atemptats a Barcelona fins a 1897.	
1894	Publica «Floràlia», poesies.	Execució d'anarquistes a Montjuïc (final de l'anarquisme romàntic).	Benjamin Kidd, «Social Evolution».
1895		Cànovas i els conservadors tornen al poder.	Prat de la Riba-Muntanyola, «Compendi de doctrina nacionalista». Alfred Vierkandt, «Pobles naturals i culturals». René Worms, «Organisme i societat».
1896	A Trento, delegat espanyol al Congrés Internacional Antimasònic, on el 30 de setembre pronuncia en italià un discurs de gran resonància que a petició del Congrés és publicat íntegrament a «La Voce Cattolica». Llença la campanya pro Rosari Monumental de Montserrat, al «Missatger del Sagrat Cor».	Empresonament massiu d'anarquistes a Montjuïc.	
1897	«L'últim Pereanton».	Assassinat de Cànovas. Nou govern Sagasta.	
1898	«La Veu de Catalunya» de setmanari es converteix en diari. La intervenció de Col·lell no hi serà tan marcada, si bé hi escriurà encara editorials polítics.	Abril: Guerra amb els EE. UU. Desembre, Pau de París. Pèrdua de les colònies i crisi econòmica, social i política. En sortirà la generació del 98 a Castella.	Prat de la Riba-Muntanyola, «Compendi de doctrina catalanista».

Any	Dades biogràfiques	Fets socials i polítics	Idees i art
1899	10 de maig, publica a «La Veu de Catalunya» l'article «Inri» contra Eduardo Dato. Fa el discurs necrològic en la commemoració del Setge de Girona.	Març: formació del ministre Silvela-Polavieja, amb Duran i Bas a Gràcia i Justícia. Moviment de protesta a Catalunya contra la reforma tributària de Villaverde. Torras i Bages, bisbe de Vic.	Torras i Bages mantenedor dels Jocs Florals, hi llegeix «La força de la poesia».
1900	«La Veu de Montserrat» que ha donat origen el 1891 a «La Veu de Catalunya», ara passa a mensual i en 1902 deixarà de publicar-se del tot.		R. Casellas, «Els sots feréstecs». J. Manyé i Flaquer, «El regionalismo». Maragall, «Visions i cants».
1901	Oració fúnebre pel Dr. Morgades a Vilafranca. Discurs necrològic per Camps i Fabrès a Manresa, en el què es revela la típica visió social dels catòlics de 1891.	Creació de la «Lliga Regionalista». Estratagema Lerroux per desviar part dels obrers catalans de l'estricta obrerisme i del nacionalisme de La Lliga. Triomf electoral catalanista a Barcelona que acaba amb el caciquisme i amb la immoralitat administrativa.	
1902		Majoria d'edat d'Alfons XIII. Constitució de la Junta de Museus de Barcelona.	José Gudiol, «Arqueologia cristiana».
1903		Creació a Barcelona del C.A.D.C.I. Desembre: Ministeri Maura.	
1905	Dirigeix la «Gazeta Montanyesa», periòdic local de Vic, nascut per transformació de la «Gazeta Vigatana».	A França, separació de l'Església i de l'Estat. A Barcelona, incident del «Cu-Cut». Desembre, formació del ministeri Moret.	Víctor Català, «Solitud». 27 juny, a «La Veu», Prat de la Riba, «La nova solidarietat».
1906		Neix «Solidaritat Catalana», amb l'exclusió de lerrouxistes i blasquistes. Atemptat de Morral contra Alfons XIII. Juny: aranzel proteccionista. Vaga general a Barcelona.	M. Costa i Llovera, «Horacianes». J. Carner, «Els fruits saborosos».
1907		Ministeri Maura. Projecte de Llei d'Administració Local, rebutjat pel Senat. «Solidaritat Catalana» quanya les eleccions a tot Catalunya i desmunta el caciquisme. El P. Palau funda «Acció Social Popular».	

Any	Dades biogràfiques	Fets socials i polítics	Idees i art
1908	Maig; President del Consistori dels Jocs Florals l'any cinquantenari de la institució. 5 de juliol: inicia la campanya a favor de la celebració del Centenari de Balma amb un Congrés Internacional d'Apologètica a Vic (que se celebrarà efectivament el 1910). L'Ajuntament de Barcelona li encarrega la biografia del rei Jaume I, amb ocasió del VII centenari; se'n repartiran 100.000 exemplars. Publica «Memòries d'un noi de Vic».		Guerau de Liost, «La Muntanya d'ametistes».
1909	Traducció de «Les Flore-tes de Sant Francesc» i del «Catecisme» de Pius X, per encàrrec dels bisbes de la tarragonesa.	II Congrés de la «Federació Socialista de Catalunya»; Octubre: comença la Guerra del Marroc. A Barcelona, «Setmana tràgica». Afusellament de Ferrer i Guàrdia.	Eduard Martínez Ferrando, «Solidaridad y regionalismo». Miquel de Unamuno, «Recuerdos de la niñez y mocedad». Maragall, «La ciutat del perdó» i «L'església cremada». Joan Alcover, «Cap al tard».
1910	Ardiaca de la Seu de Vic.		Prat de la Riba, «La nacionalitat catalana». E. d'Ors, «La ben plantada».
1911	Traducció al català de «El Criterio», de Balma.	Creació de la C.N.T.	
1912		Les Corts aproven el projecte de Mancomunitats regionals.	
1913-14	Campanya contra les Normes Ortogràfiques de Pompeu Fabra de l'Institut d'Estudis Catalans; campanya que li feu perdre molts amics i que perdé amb noblesa, però que marca definitivament el seu declivi. Per conflicte amb el bisbe Torras i Bages, dimiteix de director de la «Gazeta Montanyesa» i plega el setmanari; als pocs dies, però, surt una nova «Gazeta de Vich», que uns dies després, el té de nou per director.	Inici de la I Guerra Mundial. S'organitza la Mancomunitat de Catalunya sota la presidència de Prat de la Riba: Escola Industrial, Biblioteca de Catalunya, Institut d'Estudis Catalans, cooperatives agrícoles.	

Any	Dades biogràfiques	Fets socials i polítics	Idees i art
1915	Publica «Redall», poesies.	Romanones al poder.	
1916		Pacte C.N.T.-U.G.T.	Mor Fèlix Sardà i Salvany.
1917	Sessió d'homenatge a Bach de Roda. Pedró commemoratiu de la fundació de l'Esbart de Vic, a la font del desmai: hi són presents els supervivents Col·lell, Martí Genís i Josep Salarich.	Revolució Russa. A Espanya Assemblea de parlamentaris. Vaga general. Juntres Militars de defensa. Cambó salva la monarquia amb el govern de concentració.	Salvat-Papasseit treu el primer número d'«Un enemic del poble».
1919		París, Conferència de la pau. D. Luigi Sturzo funda el «Partito Popolare Italiano» a Itàlia.	Carles Riba, «Estances». Salvat-Papasseit, «Poemes en ondes hertzianes».
1920	Publica «Del meu fadrinatge».	Independència d'Irlanda.	
1921		Segon govern Maura-Cambó o de coalició. Desastre de l'Anual.	
1922		Escissió de la «Lliga Regionalista» i fundació per Nicolau d'Oliver d'«Acció Catalana». Mussolini marxa contra Roma. Francesc Macià funda «Estat Català».	A Innsbruck constitució de la «Federació Internacional de Sindicats Cristians».
1923		Agost: formació de la Triple Aliança (nacionalistes bascos, bascos i catalans). Setembre: cop d'Estat i Dictadura de Primo de Rivera.	
1925	President del Consistori dels Jocs Florals.	Juny: supressió de la Mancomunitat de Catalunya.	
1926	Publica «Dulcis Amicitia», epistolari amb el Dr. Torras i Bages.		Pius XI funda a Roma el «Pontificio Istituto d'Archeologia Cristiana».
1927	Homenatge de Catalunya als seus 60 anys de periodista: iniciativa de Bertran i Pijoan, amb l'ofrena d'una ploma d'or de l'orfebren Joaquim Cabot; 94 periodics s'hi adhireixen; el	Constitució a França de la Concentració d'Acció Antifeixista.	

Any	Dades biogràfiques	Fets socials i polítics	Idees i art
-----	--------------------	-------------------------	-------------

Papa envia benedicció de puny i lletra. Es publica «Jaume Collell, Miscel·lània d'homenatge 1866-1926», editat per Altés. Cambó edita un aplec de discursos i sermons «Sembrant arreu».

1929	Publica «Carteig històric», la correspondència amb Mn. Cinto Verdaquer.	Firma dels Pactes de Letrà entre Pius XI i Mussolini. II Exposició Internacional de Barcelona.
Crac de la Borça de New York.	
1930		Primer triomf nazi a les eleccions generals d'Alemanya. Caiguda de la Dictadura Primo de Rivera.	Cambó, «Per la concòrdia».
1931		Fundació de l'«Esquerra Republicana de Catalunya» per Macià.
Abril, proclamació de la II República Espanyola; Macià proclama abans la República Catalana dins la República Federal Espanyola.
Agost: és plebiscitat el projecte d'Estatut d'Autonomia de Catalunya, essent votat pel 75 per cent del cens electoral.	Pius XI, «Quadragessimo anno».
M. Manent, «L'Ombra».
1932	1 de març, mor a Vic a un quart de set del matí al seu pis del carrer de Montcada, davant el temple romà, als vuitanta cinc anys, en un matí de neu.	Sublevacions anarquistes de Llobregat, Cardener, Xúquer i conca de la Safor. Deportacions a Guinea de sindicalistes i anarquistes catalans i valencians.	J. V. Foix, «KRTU».

Un discurs típic

Aquest fragment del discurs de mantenedor als Jocs Florals de Lleida del 13 de maig de 1899, dóna, amb les seves virtuts i amb les seves limitacions, el retrat de l'orador i polemista de finals del XIX que fou el canonge Collell. Argumenta immers en l'època, des del restauracionisme de Polavieja de març del mateix any, però apuntant en la línia de l'autonomisme que acabarà imposant-se després del fracàs de l'intent. S'hi sent tot el descontentament del 98; l'atac contra l'ensenyament fruit de la llei del 1857; la consciència d'un catolicisme robust i apologetic, però amb una obertura burgesa que no es pot pas confondre amb Sardà i Salvany. I, sobretot, hi apareix clara la motivació que indugué els eclesiàstics del seu temps a prendre opció pel catalanisme, en la línia de centre que es digué la línia vigatana:

I ara pregunto, senyors i companys meus: ¿Quan serà irresistible el moviment autonomista que s'ha despertat i va prenent peu a Catalunya? ¿Quan triomfarà dels porucs de dins i dels recelosos de fora, la causa catalanista que ha formulat net i clar son programa autonomista? Jo crec que, abans de demanar-la, hem de guanyar-nos-la, hem de conquerir-la, l'autonomia. M'explicaré.

En el preàmbul del famós Decret, en virtut del qual el govern de Sagasta i de Moret, com un remei in extremis, com un pegat de curandero, atorgà l'autonomia a les Antilles, se donava per fonament i raó principalíssima que és lògic i natural que la Metròpoli concedeixi l'autonomia a les Colònies quan aquestes donen senyals manifestos d'haver arribat a la major edat. Sentada, doncs, aques-

ta premissa, podem nosaltres preguntar-nos: Catalunya que entrà lleialment en la monarquia en forma paccionada; Catalunya que sens ésser colònia d'Espanya, la tracten moltes vegades com a tal, hi ha arribat, a la major edat? Si hem d'esperar que el Govern central la hi declari, estigueu ben segurs que mai no s'acabarà l'estat d'opressora tutela. Podran fer-se'ns concessions més o menys importants en sentit descentralitzador (i ara la paraula està de moda), promeses d'això més o menys sinceres han soltat els prohoms dels diversos partits quan els ha convingut amoixar els catalans; però l'experiència ens ensenya que no cal fiar-se de promeses de polítics ni adormir-se amb vanes confiances; perquè les més de les vegades les promeses no són més que vel·leitats o expedients circumstancials; i és precis que estiguem ben convençuts que un poble com el nostre per recobrar sa personalitat i refer sa autonomia pacíficament i en virtut d'un procés evolutiu i gradualment restaurador, és menester que comenci per regenerar-se ell mateix, fent reviure en el possible dintre la variabilitat humana sa pròpia i nativa fesomia, rectificant les desviacions sofertes en el seu desenrotllament històric i obrant sempre en conformitat amb els principis que informen el seu caràcter i integren la seva constitució natural.

Demandar l'autonomia de Reial Ordre, com qui demana una modificació de les tarifes aranzelàries, és una puerilitat ridícula impròpia d'un poble formal. L'autonomia de Catalunya ha de venir imposant-se, i no s'imposarà fins a tant que nosaltres, matant les divisions de partits, poderós recurs de l'estratègia centralista, atuint, inutilitzant a tot arreu el despòtic caciquisme amb l'organització perfecta en tots els terrenys de les forces vives del país, curant d'ésser ben catalans, depurant-nos d'influències exòtiques i d'elements morbosos que se'ns han ficat a la sang, sapiguem demostrar en tots els ordres de la vida social i política que Catalunya és apta per al self-government.

I fent-ho així, ensenyarem als de dintre i als de fora que el regionalisme, lluny d'ésser un destravament de la unitat nacional i causa de debilitat interna, és, al contrari, un remei segur per combatre l'espantosa atonia de la nació espanyola; i si, per no

entendre'ns, o por no voler-nos entendre, ens ataquen o ens insulten amb el mot de separatistes, els direm que els separatistes i els parricides són ells: ells, que de la unitat nacional n'han fet un mecanisme que no serveix, perquè el rovell se'l menja; ells, que amb la uniformitat legal i administrativa han atrofiat i mort totes les natives energies i han fomentat les més sòrdides concupiscències; ells, que han corromput la magistratura, fent-la instrument de la política bastarda; ells, que han aconseguit convertir l'ensenyança oficial en una espècie d'Estances de la burriqueria nacional; ells, en fi, que, imprevisors i ineptes, han conduït, amb criminals malversacions, l'honor i la integritat de la pàtria al tristíssim punt i estat present, que fa bona la predicció de lord Salisbury, quan no fa gaire, sense anomenar-nos, ens estenia la papeleta de defunció...

Si vénen noves complicacions i nous desastres ens amenacen, no en tindrem la culpa els catalans que demanem l'autonomia; i la volem, perquè volem regenerar-nos de veritat; perquè regenerar-se, entenem que vol dir tant com tornar a ser engendrats, és a dir, ser el que fórem, un poble lliure amb ses lleis pròpies, un poble ben regit, administrant-se el seu; i per a aquesta obra, tenim una potent virtualitat en l'ingènit amor al treball i a l'economia, font inestroncable de virtuts cíviques com ho és de benestar; i en el proverbial sentit pràctic que, després de la llengua, és la nota més característica de la nostra diferenciació dels altres pobles i races que ocupen la península ibèrica.

I tenim, senyors, una cosa que val més encara, i és la fe profundament arrelada en el cor dels catalans; el sentiment religiós, pur i robust, sense excrescències de fanatisme ni exterioritats barroques. Permeteu-me que, recordant-me del hàbits que indignament vesteixo, us parli breument del que constitueix el principi essencial de la nostra restauració social i política. Podrà haver-hi diferències de criteri entre els catalanistes sobre punts determinats de les nostres reivindicacions; podrà haver-hi, i escatir-se lleialment, apreciacions diverses sobre els articles del nostre programa cada dia més clar i més definit, i jo sóc el primer de respectar les opinions de tots els meus companys de causa antics i

novells; però sobre aquest punt fonamental de la Religió és menester afirmar clara i resoltament que el Catalanisme pres no tan sols com una expressió de particularisme literari i artístic, sinó com un moviment sociològic que tendeix a l'autonomia, ha de basar-se i d'informar-se en els principis catòlics.

La forma autonòmica és essencialment democràtica; i la democràcia, en tots temps i en tots els indrets, o serà sincerament cristiana, o degenerarà tot seguit en l'anarquia demagògica. El despotisme, ha dit Tocqueville, pot passar-se de la fe; la llibertat la necessita com una condició essencial de vida. Jo no miro mai el catolicisme solament com un dels factors integrants de la tradició d'un poble; parlar de la fe dels avis, com líricament fan alguns, és convertir la Religió es una espècie d'atavisme. No, senyors, no: la fe religiosa és més que un llegat hereditari que pot caducar o transformar-se com una fórmula jurídica; la fe és un principi de vitalitat inextingible i incorruptible, perquè és la participació de la vida divina que el Redemptor vingué a portar al món amb la llum de la revelació i la comunicació de la gràcia; i per això hem de voler que la religió catòlica sigui el principal propulsor del regionalisme, perquè el catolicisme mai no caduca ni degenera, perquè, com el seu fundador, és d'ahir, d'avui i de sempre; perquè ja fa dinou centúries que Sant Pau formulava el programa de tota restauració dient que s'havia d'instaurar omnia in Christo; perquè la Religió que amb sa doctrina i amb sa moral, feu eixir de la unitat ofegadora de l'imperi romà la varietat formosíssima dels Estats cristians, és l'única que pot salvar els pobles moderns de l'opressió tirànica del Déu-Estat, obra de la revolució, que tantost se personifica en el brutal Cessarisme, com s'encarna en les aberracions del socialisme col·lectivista.

Principals obres i opuscles publicats

Entre d'altres opuscles, cal destacar:

- 1868 Catálogo de la Exposición Arqueológica Arstística de Vich. [En col·laboració amb els germans Jacint i Llucià de Macià]. Imp. Anglada. Vic.
- 1869 *Una diada de glòria*. Lloança dramàtica en tres actes i en vers [en col·laboració amb Josep Serra i Campdelacreu]. Estampa Anglada. Vic.
Una fregada d'orelles a n'en Joan Prim, versos satírics en quartets de resposta a les afirmacions fetes en ple Congrés pel polític de Reus. Tip. Catalana. Barcelona.
Poesies de Jaume Collell premiades en los Jocs Florals de Barcelona fetes estampar pel Círculo Literario de Vic. Estamp. Celestí Verdaguer. Barcelona.
- 1870 [Amb pseudònim «Un estudiant de teologia»], Nou Fra Anselm, llibre de bons consells. Estamp. de R. Anglada. Vic 1870 (1), 1871 (2), 1879 (3), 1880 (4).
Carta diatriba i en vers, dirigida al ministre d'Hisenda, Figuerota, per haver-se atrevit a defensar la llegitimitat de Bonaparte, Pep Botella, com a rei d'Espanya.
- 1871 [Amb pseudònim «Un estudiant de teologia»], Altra Peregrinació del venturós Pelegrí. Estamp. Anglada. Vic.
- 1872 La Revolució i les antigualles. Llibreria i Tipografia Catòlica. Barcelona.
- 1878 Notícia biogràfica de l'Iltre. Dr. Josep Puigdollers i Masferrer. Estamp. Anglada. Vic.
- 1879 Homenatge a Maria Immaculada, Corona poètica, a llaor de Pius IX, publicada per Jaume Collell. Estamp. Anglada. Vic.
Edició de l'estudi de Francesc Comte, notari de la vila d'Illa (Rosselló). *Il·lustracions dels comtats de Rosselló, Cerdanya i Conflent*, obra inèdita del s. XVI, amb anotacions històriques. Imp. Anglada. Vic.
La Garba Montanyesa, recopilació de poesies de l'Esbart de Vic i pròleg de Jaume Collell. Imp. Anglada.
Faules i Simils, versos. Imp. Anglada. Vic. 1879 (1), 1881 (2), 1904 (3, augmentada)...
- 1880 Catalanisme. Lo que és i lo que hauria de ser. Imp. Anglada.
- 1887 Epístola biogràfica de Verdaguer: en la segona edició de la versió francesa de l'«Atlàntida», per Justí Pespratx. Hachette. París.
- 1888 La Gent de l'Any Vuit. Drama en tres actes i en vers. La Il·lustració Catalana. Barcelona.
- 1890 Balmes. Discurs biogràfic en l'acte de colocació del retrat a la galeria de catalans il·lustres. Imp. Anglada. Vic.

- 1891 Lo Patriarca del Rosselló [Puiggarí]. Imp. Charles Sotsobre. Perpinyà.
Primera edició i pròleg del *Episcopologio de Vic, escrito a mediados del s. XVII, por el Deán Juan Luis de Moncada*. Imp. Anglada. Vic. I (1891), II (1894).
- 1892 Roma. Impressions i comentaris, dedicat al Card. Rampolla. Imp. Subirana. Barcelona.
- 1893 La Musa Latina en Montserrat. Antología de poetas latinos de los siglos XVI-XVII. Imp. Subirana. Barcelona.
Edició de la anònima *Vida del venerable Clement Riera natural de Vic, monjo de la cartoixa de Scala Dei* (1683). Imp. Subirana. Barcelona.
- 1894 *Floralia*, poemes. Imp. Thomas. Barcelona.
- 1897 *L'últim Pereanton, poema*. Imp. Anglada. Vic.
- 1899 *En Marian Aguiló*, discurs a l'Ateneu de Barcelona. Imp. La Renaixença. Barcelona.
St. Felip Neri. Tríptic en vers. Tip. Acadèmia. Barcelona.
Por la Patria. Oració fúnebre en la commemoració del Siti de Girona. Imp. Torres. Girona.
- 1900 «Catalunya a Palestina». Vol. I. Subirana. Barcelona.
- 1901 *Lo Bisbe Morgades*. Oració fúnebre a Vilafranca del Penedès. Imp. Subirana. Barcelona.
Discurs biogràfic de D. Antoni Camps i Fabrés, en ocasió del seu retrat a la galeria de manresans il·lustres. Imp. St. Josep. Manresa.
Degeneració i regeneració. Discurs en el I Certàmen de la joventut catòlica de Manresa. Imp. St. Josep. Manresa.
- 1906 Vida i martiri del beat Pere Almató. Imp. Anglada. Vic.
Vida i il·lustrada del beat Bonaventura Grau. Imp. Thomas. Barcelona.
Vida del beat Salvador d'Horta. Edit. Seràfica. Vic.
- 1908 Memòries d'un noi de Vic. Ed. Gazeta Montanyesa. Vic.
Lo gran rei en Jaume I lo conqueridor. Edició de 100.000 exemplars de l'Ajuntament de Barcelona. Imp. Henrich. Barcelona.
- 1909 [Traducció de] *Les floretes de St. Francesc*, seguides d'un estudi sobre St. Francesc a Catalunya. Imp. Portavella. Vic.
[Traducció al català del] *Catecisme* més breu i major del Papa Pius X, per acord dels bisbes de la província tarragonesa. Imp. F. Assís. Tarragona.
- 1911 [Traducció al català del] *Criteri* de Balmaes. Imp. Barcelonesa. Barcelona.
- 1913 *Poesies* [quadern 7 de «Lectura Popular»]. La Il·lustració Catalana. Barcelona.
- 1915 *Redall*, poesies. Ed. Gazeta de Vic. Vic.
- 1919 L'obra patriòtica d'en Balmaes i d'en Quadrado. Tip. Balmesiana. Vic.

- 1920 Del meu fadrinatge, memòries. Tip. Balmesiana. Vic.
- 1921 *Dels meus records africans*. Impressions d'un viatge fet l'any 1891. Tip. Balmesiana. Vic.
Les tres flors del mestratge en Gai Saber. Tip. Balmesiana.
- 1925 St. Tomàs de Aquino, cantor de la Eucaristia. Imp. Portavella.
- 1926 «Dulcis Amicitia», correspondència amb el el Dr. Torras i Bages. Tip. Balmesiana. Vic.
- 1927 *Sembrant arreu*, Recull de peces oratòries. Tip. Balmesiana. Vic.
- 1928 «Un exemplar de patricis». Discurs biogràfic de Josep Soler i Palet. Tallers gràfics Morral. Terrassa.
- 1929 *Carteig històric*, correspondència epistolar de Mn. Jacint Verdaguer amb Mn. Jaume Collell. Edic. La Gazeta de Vic. Vic.
- 1938 *Efemèrides dels meus 50 anys de sacerdocí*, seguida de *El Reyet del Taga* (novella pòstuma). Biblioteca d'autors vigatans, volum XXVIII. Tip. Balmesiana. Vic.

*(Aquesta Antologia ha estat
preparada per Josep Junyent i Rafart)*

l'espectador

«La veritat», d'H. G. Clouzot

Quan, aproximadament, al cap de deu anys d'haver estat filmada, s'ha estrenat a Barcelona, al cinema Coliseum, la pel·lícula "*La vérité*" d'H. G. Clouzot, els crítics dels nostres diaris habituals han recordat les pel·lícules més populars d'aquest home del cinema francès que aquí havíem vist: «El salari de la por» i «Les diabòliques». És a dir, han recordat les pel·lícules d'enjòlit. (De passada i entre parèntesis, diré que aquest

fenomen demostra, una vegada més, que encara hi ha molta gent que considera el cinema —i el teatre— com un fet primordialment de diversió y no pas com un fet radicalment biològic i primordialment cultural: la mirada de l'espectador és recompensada per unes imatges que l'enriqueixen amb sentiments i amb idees).

Als nostres diaris, en canvi, no s'ha parlat tant de dues altres pel·lícules d'H. G. Clouzot que també

s'havien projectat aquí i que, a parer meu, connecten millor amb «La veritat». Em refereixo a "*Justice est faite*" i a "*Nous sommes tous des assassins*", que, en la corresponent versió castellana, van ser traduïdes per "*Justicia cumplida*" y per "*No matarás*" (títol imperatiu, aquest últim, que evidentment moralitza la indicació de l'original).

Si, com diuen, H. G. Clouzot va ser un professional del Dret i després va penjar la toga i va esdevenir un professional del cinema, aquests fets donen un sentit especial a l'obra cinematogràfica d'H. G. Clouzot. Obra cinematogràfica que sospesa el conflicte entre les possibilitats humanes d'exigir i de ser exigít —conflicte entre l'home i la Llei: «Tots som assassins», «S'ha fet justícia», «La veritat»— i que arriba a una subtil anàlisi dels mètodes instituïts en la col·lectivitat per a progressar cap al coneixement de la veritat —pros i contres del procediment judicial: «S'ha fet justícia» i «La veritat»—. «El salari de la por» i «Les diàbòliques», doncs, malgrat ser dues obres saviament construïdes, queden al marge mancades de pes específic.

Ara ens arriba «La veritat», amb deu anys, ben bé, de retard —al París de la pel·lícula, els taxis encara són Renaults «Ondine» o «Gordini», a les parets dels carrers encara hi ha, enganxats, els cartells anunciadors d'«Alexandre Nefski» d'Eisenstein—, amb un doblatge castellà amb errors —se'ns diu que se celebra un ju-

dici al Tribunal Suprem, quan a França aquesta institució, òrgan que fa justícia en últim grau, no ha existit mai: la traducció hauria de dir alguna cosa així com «Tribunal Criminal», o «Audiència Provincial» si es volgués adoptar una terminologia pròpia de la nostra latitud— i donada en versió comercial —algunes supressions accidentals per a moralitzar, de segur, la presència de Brigitte Bardot—. Però ens arriba amb la seva entusiasmadora càrrega de preguntes i de respostes. De respostes, que comporten una nova pregunta.

¿Quina és «la veritat» que es persegueix al film «La veritat»? Jo diria que és, senzillament, la veritat. Aquella, si ho volem dir amb paraules antigues, gastades i estimades, amb paraules que tantes vegades hem repetit als nostres temps d'estudiants, del «verum et ens convertuntur». Els personatges de la pel·lícula, condensats dialècticament en l'advocat acusador particular (Paul Meurisse), l'advocat defensor (Charles Vanel) i la pròpia acusada (Brigitte Bardot) com a tesi, antítesi i síntesi respectivament, caminen, per mitjà d'induccions i d'intuïcions, cap a fer possible el coneixement del que constitueix el fons d'una conducta i d'uns fets, allò per què aquesta conducta i aquests fets són el que són.

El joc d'H. G. Clouzot, però, és encara més subtil. Així com a «S'ha fet justícia», més enllà de la innegable dura crítica del sis-

tema judicial de Jurat —tribunal de persones llegendes en Dret, la decisió del qual consisteix en el pronunciament d'innocència o culpabilitat, previ a l'adequada aplicació de normes jurídiques— posava en relleu l'específica aportació d'uns ingredients precisament de Justícia —la suma de matisacions en la valoració de les conductes humanes— en el sistema de Jurat, també a «La veritat», H. G. Clouzot, més enllà de la innegable dura crítica del sistema de la parcialitat —defensa dels interessos de les parts, configurada com a tesi i antítesi—, posa en relleu la tasca de servidors de la Justícia que, ultrapassant vulgues que no els interessos de les parts, realitzen els advocats, en tant que actius fustigadors de la ignorància i descobridors, per conseqüència, dels trencacolls de la veritat. Avui defenso, la setmana vinent acuso, fa dir H. G. Clouzot als advocats de «La veritat». Però sota d'aquesta aparença de manca de compromís o d'enrolament a l'objectivitat, la pel·lícula palesa que

hi rau el joc de forces necessari per a destil·lar la veritat entre tots, no entre uns pocs ni sempre els mateixos.

Però, a parer meu, el punt cabdal de la pel·lícula no radica en tot això, malgrat ser important. Ni tan sols en el magnífic ritme amb què aquella ens és narrada, ni amb la bona ambientació ni amb l'eficaç interpretació amb què ens ve integrada. El punt cabdal, em sembla, radica en l'originalitat dramàtica que s'enquista dins el procés judicial penal: H. G. Clouzot fa que l'acusada esdevingui el seu propi jutge. No és el Jurat llec ni el Tribunal jurisperit qui es pronuncia damunt l'acusada, sinó que és aquesta qui, terriblement, arriba a la veritat: ella —¿potser tota persona jove en una societat en crisi?— és el buit.

«La veritat» d'H. G. Clouzot, amb un cop de teatre —o cinematogràfic, és igual— final, capgira tot el procés i dóna un fruit patètic: la veritat i el no-res s'identifiquen. «Verum et nihil convertuntur».

Joan Argenté (Badalona)

quatre vents

Dues cartes a propòsit de l'Isolotto

El lector de la nostra revista ja està segurament al corrent de les vicissituds que han anat marcant la història de la comunitat cristiana de l'Isolotto —una barriada de Florència—. Amb tot, podem prometre per a més endavant, una informació detallada del que s'ha esdevingut al seu entorn des del mes de setembre de 1968 fins ara. En aquest número només ens volem fer ressò d'un esdeveniment que s'ha produït molt recentment.

Vegeu els fets: el mes de març d'aquest any la parròquia de Ponte Nuovo de la diòcesi de Ravenna, amb el consentiment del seu bisbe monsenyor Baldassari, havia acordat d'acollir els 104 minyons de l'Isolotto que volien ser confirmats. La raó de recórrer a un bisbe veí, comprensiu per a la comunitat, era el conflicte existent entre l'Isolotto i el seu bisbe, el cardenal de Florència, monsenyor Florit. Però des-

prés de l'assemblea plenària de l'episcopat italià celebrada el mes d'abril, monsenyor Baldassari va informar que no seria possible de confirmar a la seva diòcesi els minyons de l'Isolotto.

La negativa va causar una profunda decepció. La comunitat de l'Isolotto va manifestar-la. Monsenyor Baldassari, d'altra part, no ha estat insensible a aquest

sofriment. L'incident mereix una reflexió.

Per tal d'ajudar-hi, **PRESBYTERIUM/QUADERNS DE PASTORAL**, ofereix als seus lectors les lletres que s'han intercanviat Josep M. González Ruiz, teòleg espanyol, i monsenyor Baldassari, bisbe de Ravenna, i que traduïm de «La Chiesa nel mondo», núms. 25 i 29, respectivament.

Monsenyor:

He estat en contacte amb la comunitat de l'Isolotto de Florència, i he tingut notícia de la suspensió de la Confirmació d'aquells xicots.

Des dels primers moments he pogut seguir de prop les doloroses vicissituds del cas de l'Isolotto, que s'han convertit en inevitable punt de referència, no solament per al catolicisme italià, sinó també per als cristians de tot el món.

Cregui'm, monsenyor, no m'ha estat pas gens fàcil: la primera vegada que vaig visitar l'Isolotto (26-12-1968) tenia molta por, i quan vaig tornar a Roma em trobava seriosament malalt, amb un perillós desequilibri arterial. Per a un intel·lectual, encara que sigui avançat, no és cosa fàcil apartar-se de la taula plena de llibres i papers, i ficar-se enmig de l'aldarull. Per a fer-ho, sempre m'ha calgut desplegar un gran esforç, apel·lant a la meva cons-

ciència, i també a la meua "teologia" integrada sovint solament de boniques paraules.

Amb això, vull dir-li que comprenc bé la perplexitat i la por que s'han apoderat de vostè després dels primers passos d'aproximació a l'Isolotto. Però, "comprendre" no vol dir "justificar": els capellans estem acostumats a justificar qualsevol pas que fem, i sovint hem oblidat l'exemplaritat de la penitència pública davant dels fidels, reduint-la tal vegada hipòcritament, a una farsaica comèdia cultural, quan al principi de la missa diem que també nosaltres "hem pecat molt..."

Pel que he sentit a dir, vostè té por que el fet d'administrar la Confirmació als xicots de l'Isolotto provoqui una desaprovació de dalt estant, i tal vegada que se'l remogui totalment. Perdoni'm si li dic amb sinceritat com es veuen les coses des de fora. Tota la raó d'ésser de l'Església

és de ser "sagrament del món", o, més concretament, de l'alliberació del món de tota esclavitud. I un sagrament és un "signe" destinat a ser comprès pels seus destinataris, és a dir, per aquells que esperen l'alliberació.

Aquella comunitat cristiana de l'Isolotto és un dels pocs casos on l'Evangeli havia arribat a ser un signe eficaç d'alliberació total, i el "poble" —l'autèntic poble— ho havia interpretat així. A més, molts cristians del "poble", a Itàlia i a l'estranger, han respirat quan han conegut aquesta experiència. Això vol dir que tots ens hi trobem afectats: la qüestió de l'Isolotto s'ha convertit evangèlicament en un "signe de contradicció".

Algunes actituds de por, alguns càlculs diplomàtics o polítics, són fatalment interpretats com una negativa al compromís "sacramental" per a l'alliberació del poble. I així, l'Església exposa a la nul·litat la pròpia sacramentalitat. N'hi ha prou de viure al mig de la pobra gent per a comprendre aquesta gran fallada d'una Església que cada dia es torna més aristocràtica, tal vegada després de boniques declaracions a favor dels pobres.

Cregui'm, monsenyor: quan ja hem recorregut la major part del "camí de la nostra vida", no es pot deixar de pensar en el trobament amb Aquell en el qual diem creure, les paraules del qual estem encarregats de transmetre i d'interpretar, fins i tot amb la nostra pràctica.

Déu em lliuri de donar-li consells. Penso, però, que la meua pobra teologia no és res més que un servei als "pobres de Jahvé". Per això em permeto d'expressar-li els meus pensaments.

Pensi, monsenyor, si no ha arribat tal vegada el moment de repetir aquella cèlebre frase del compte de París: "Paris bien vaut une messe"; és a dir, l'Evangeli bé val una mitra. Reconec l'enorme dificultat de donar el primer pas, sobretot quan aquest primer pas té davant seu el buit més absolut. Però la fe és així. Nosal·tres, homes d'Església, preguem poc, i ho fem malament; hem fabricat bonics esquemes —tal vegada "neo-litúrgics"—, en els quals l'Esperit de Déu ha de sotmetre's a les regles que li hem establert. Però l'Esperit bufa on vol i quan vol. Pretenem d'eliminar la sorpresa del Déu "lladre" del qual ens parla tan sovint el Nou Testament. S'acusa sovint certes experiències cristianes —com la de l'Isolotto— d'"horizontalisme"; però s'oblida una cosa molt grossa: que "Déu és a la base, en el poble"; en conseqüència, un verticalisme que s'aparta de la base és il·lusori; més encara, és un allunyament de Déu, donat el caprici diví de fer de la base la càtedra on ensenya la seva veritat i el santuari on profereix els seus oracles.

No sabria dir-li res més. Pensi que tots els ulls estan girats cap a vostè, i que vostè s'ha convertit per a molts en l'última romanalla del naufragi.

A més de les meves modestes reflexions, li asseguro les meves angoixades pregàries, a fi que l'Esperit de Déu l'illumini i li

dóni força per a servir a aquest Poble de Déu tan afectat per la gran desil·lusió postconciliar.
Fraternalment,

José María González Ruiz

Caríssim:

Em permeto d'anomenar-lo així, precisament perquè la crisi gravíssima dels nostres dies ens uneix en una pena sense límits.

Voldria, però, que em cregués quan li dic que el no a la Confirmació no és por. M'han vingut al damunt tants mals, a causa de la meva actitud, que —perdoni— una confirmació de més o de menys no afegeix res a allò que em pot passar.

El meu no va ser determinat per un motiu teològic: es tracta del sacrament típic de l'Església local per part del seu bisbe, sobretot si és administrat en forma comunitària, com era demanat en aquest cas. I per motius pastorals: el meu no, que no era el refús de la comunitat amb la qual sempre he dialogat i que estimo, volia ser un replantejament (i en forma teològica) del problema de l'Isolotto.

L'Isolotto, així, no pot durar. I si s'acaba perquè el condemnen, o perquè s'esgota, serà un mal per a tota l'Església; avui sembla que tot vagi en aquesta línia. Ara bé: el no a la Confirmació replanteja el problema. Si jo confirmo, tot hauria estat liquidat com un gest

de rebel·lió, i la situació desembocaria en el no res; i potser és això el que molts esperen. Amb el no, el problema queda replantejat: no es podran deixar els nens sense confirmar; si l'Església local segueix essent insensible al problema, haurà arribat el moment en el qual s'haurà de posar en moviment la Comunió de l'Església. I si ni la Comunió de l'Església no es mou, són moltes les coses que trontollen.

L'altre motiu pastoral és que la meva comunitat local és contrària a la meva actitud, i algun respecte per a aquesta família que Déu m'ha donat bé hauré de tenir-lo.

No puc negar-li que la prova més gran que el Senyor m'ha posat —juntament amb moltes altres— és aquesta mirada de l'Isolotto cap a la meva persona. Tinc confiança que els de l'Isolotto que avui em miren malament, demà em donaran les gràcies; i això, perquè tinc confiança en el Senyor que guia l'Església.

Si té oportunitat de venir a Ravenna —cosa per a mi tant desitjable— tindrem moltes coses per dir-nos.

Salvatore Baldassari,
bisbe de Ravenna

EDITORIAL
nova terra

L'obra completa de Schillebeeckx en català

Volums publicats:

I. REVELACIÓ I TEOLOGIA Març

II. DÉU I L'HOMME Maig

En curs de publicació:

III. EL MÓN I L'ESGLÉSIA Agost

IV. LA MISSIÓ DE L'ESGLÉSIA Octubre

UNA APORTACIÓ DE CARACTER BASIC
A LA NOSTRA TEOLOGIA

Condicions especials de venda per als qui se subscri-
guin als quatre primers volums. Adreceu-vos a Tamarit
191, pral. 2.ª

Hogar del Libro, S. A.

DISTRIBUIDORA I LLIBRERIA BALMES

Duran i Bas, 11

Barcelona-2

- * Llibres religiosos
 - * Secció litúrgica
 - * Fitxes musicals
 - * Informació bibliogràfica
 - * Subscripcions a Revistes nacionals i estrangeres
 - * Importació d'obres religioses de les principals Editorials estrangeres
 - * Butlletí gratuït de «Bibliografia religiosa»
-

LA HORMIGA DE ORO

editorial - impremta - llibreria

Hi trobareu les obres clàssiques i
les darreres novetats religioses

SOL·LICITEU-NOS CATÀLEGS

VISITEU ELS NOSTRES APARADORS

Portal de l'Àngel, 5 - Telèfons 221 84 55 i 231 82 58 - Barcelona - 2

PRESBYTERIUM — QUADERNS DE PASTORAL

Publicació bimensual. Director: Josep Junyent, Redacció i Administració: Rivadeneyra, 6, 3.er, Barcelona - 2. Subscripció anyal: 200 ptes. Número solt: 50 ptes. Dipòsit Legal B - 25.506 - 1969. Imprès a I. G. Sta. Eulàlia, c. S. Joan Bosco, s/n. Sta. Eulàlia de Ronsana. Amb censura eclesiàstica.
